DÜZELTME*

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Lisans Öğrencilerinin Akademik Sahtekârlık Eğilimleri: Atatürk Üniversitesi Örneği**

Academic Dishonesty Tendency of Undergraduate Students of Information and Records Management Department: The Case of Ataturk University

Bilgi Yönetimi Dergisi

Cilt: 8 Sayı: 2 Yıl: 2025

https://dergipark.org.tr/tr/pub/by

Hakemli Makaleler

Araştırma Makalesi

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 13.12.2024
Kabul tarihi: 29.05.2025
Yayınlanma tarihi: 31.12.2025

Article Info

Date submitted: 13.12.2024
Date accepted: 29.05.2025
Date published: 31.12.2025

Anahtar Sözcükler

Etik, Akademik Sahtekârlık, Akademik Suistimal

Keywords

Ethics, Academic Dishonesty, Academic Misconduct

DOI numarası

10.33721/by.1600845

ORCID

0000-0003-0368-0323 (1)

0000-0002-3092-7339 (2)

Tuğba KOÇER
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, tkocer@mehmetakif.edu.tr

Nermin ÇAKMAK
Atatürk Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, nermin.cakmak@atauni.edu.tr

Öz

Akademik sahtekârlık günümüzde teknolojinin ve internetin yaygın kullanımıyla birlikte pek çok alanda olduğu gibi lisans öğrencileri arasında da hızla artmaktadır. Günümüzde lisans öğrencileri ödev, proje, bitirme tezi gibi akademik çalışmalarında, elektronik ortamdan ve yapay zekâ uygulamalarından elde ettikleri bilgiyi sorgulamadan, kaynağını göstermeden kendi düşünceleriymiş gibi kullanabilmektedirler. Bilgiye elektronik ortamda hızlı ve rahat ulaşılmasının sunduğu olanaklar öğrencileri tembelliğe yönlendirebilmekte ve onların intihal ve kopya çekme gibi etik dışı davranışlar sergilemelerine yol açabilmektedir. Araştırmada, Atatürk Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü (BBYB) lisans öğrencilerinin akademik sahtekârlık eğilim düzeylerinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda deneysel olmayan araştırma desenlerinden tarama deseni kullanılmıştır. Veriler, ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılarak Atatürk Üniversitesi BBYB'de 2022-2023 eğitim- öğretim yılında eğitimlerine devam eden 200 lisans öğrencisinden elde edilmiştir. Veri toplama aracı olarak "Akademik Sahtekârlık Eğilimi Ölçeği (ASEÖ)" kullanılmıştır. Verilerin analizi, frekans (f), yüzde (%) hesapları ile anlamlı farklılık testleri için Çift Yönlü MANOVA istatistik tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 21 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, dört ayrı faktör için de öğrencilerin akademik sahtekârlık eğilim düzeyleri kısmen çıkmıştır. MANOVA sonuçlarına göre cinsiyet bağımsız değişkeninin dört bağımlı değişken üzerinde anlamlı etkisi yokken, sınıf düzeyine göre atıflara yönelik sahtekârlık eğilimi alt boyutunda anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Tukey HSD testi sonuçlarına göre, atıflara yönelik sahtekârlık eğilimi bağımlı değişkeni için birinci sınıflarla üçüncü sınıflar ve birinci sınıflarla dördüncü sınıflar arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Diğer taraftan cinsiyet*sınıf bağımsız değişkenleri birlikte değerlendirildiğinde ise cinsiyet*sınıf etkileşiminin bağımlı değişkenler üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulardan durum saptaması yapılmıştır. Tespit edilen sorunlara yönelik öneriler ortaya konmuştur.

Absract

In the current era, academic dishonesty among undergraduate students is rapidly increasing in tandem with the swift advancement of technology and the internet. Nowadays, undergraduate students can use the information they obtain from electronic media and artificial intelligence applications in their academic studies such as homework, projects and theses, as if it were their own thoughts without questioning or showing the source.

*Bu makalenin ilk hali 30.06.2025 tarihinde yayınlanmıştır.
**Bu makalenin araştırma ve yayın süreci "Araştırma ve Yayın Etiğine" uygun şekilde yürütülmüştür. Çalışma ilk yazarın aynı başlıklı yüksek lisans tezine dayanmaktadır.

The opportunities offered by fast and easy access to information in electronic media can lead students to laziness and cause them to exhibit unethical behaviors such as plagiarism and cheating. This study focuses on uncovering academic dishonesty tendencies among undergraduate students at the Department of Information and Records Management (IRM) at Atatürk University. A cross-sectional survey design, one of the non-experimental research patterns, was employed in the study. The data were gathered from 200 undergraduate students continuing their education at Atatürk University's IRM during the 2022-2023 academic year, by using purposive sampling method. The "Academic Dishonesty Tendency Scale (ADTS)" was utilized as the data collection instrument. Data analysis was conducted by using SPSS 21 software, incorporating frequency (f) and percentage (%) calculations and Two Way MANOVA. According to the findings, the levels of academic dishonesty tendencies among students have partially emerged within four distinct factors. MANOVA results yielded no significant differences on four dependent variables with regard to gender, while there are differences on committing dishonesty in citations dimension according to seniority of students. Tukey HSD Post hoc test results showed that indicated that first-year students are more inclined toward committing dishonesty in citations compared to third and fourth grade students. On the other hand, there is no interaction effect of gender and seniority on dependent variables detected. As a result of the research, current tendencies on ADTS among students described and suggestions were offered accordingly.

1. Giriş

Doğru ve dürüst insan yetiştirmek eğitimin en önemli amaçlarından birisidir. Bu bağlamda akademik dürüstlüğün eğitimin temel değerlerinden biri olduğunu söyleyebiliriz (Schmelkin vd., 2010). Akpınar Dellal ve diğerlerinin de (2017, s. 79-80) vurguladıkları gibi üniversite öğrencileri bağımsız araştıran, bilgi üreten ve ürettikleri bilgiyi insanlığın yararına sunan bireylerdir. Bu doğrultuda üniversite öğrencileri, bilinçli araştırıcılar olarak çalışmalarında yararlandıkları kaynakları bilimsel ve etik ölçütler çerçevesinde belirterek, özgün araştırma sonuçlarını ortaya koyabilme yeterliliğine sahip olabilmelidir. Bu bağlamda lisans öğrencileri eğitim süreçlerinde araştırma ödevi, sunum, bitirme projesi gibi akademik çalışmalarında, gereksinim duydukları bilgiye çeşitli ortamlardan (bilgi merkezleri, kütüphane otomasyon sistemleri, internet, yapay zekâ uygulamaları, elektronik kaynaklar vb.) erişebilmekte ve elde ettikleri bilgiyi bu akademik amaçları doğrultusunda kullanmaktadırlar. Fakat günümüzde yapılan birçok araştırma üniversite öğrencilerinin akademik sahtekârlık konusunda yeterince bilinçli olmadıklarını ve akademik dürüstlük konularını çok ciddiye almadıklarını ortaya koymaktadır. Bazı çalışmalarda, başta lisans öğrencileri olmak üzere üniversite öğrencilerinin akademik çalışmaları için bilgiyi elde etme ve elde ettikleri bilgiyi kullanma süreçlerinde akademik sahtekârlık davranışı sergiledikleri (Nazir ve Aslam, 2010; Çakmak, 2015; Özenç Uçak ve Ünal, 2015; Akpınar Dellal vd., 2017; Ünal ve Özenç Uçak, 2017; Topçu ve Gürer, 2019; Çakmak ve Baysen, 2022; Mukasa vd., 2023; Nguyen ve Goto, 2024) ve etik ilke ve kurallara uygun olmayan davranışları hem eğitim süreçlerinde hem de meslek hayatlarında sürdürdükleri vurgulanmaktadır (Nazir ve Aslam, 2010, s. 655). Pek çok disiplinde (Eminoğlu, 2008; Boyacı vd., 2017; Aydın ve Güllü, 2021; Daty, 2021; Mukasa vd., 2023; Kokkinos vd., 2024; Nguyen ve Goto, 2024) olduğu gibi Bilgi ve Belge Yönetimi (BBY) alanındaki lisans öğrencilerinin de etik dışı davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir (Özenç Uçak ve Ünal, 2015; Ünal ve Özenç Uçak, 2017; Çakmak ve Baysen, 2017, 2022). Bu bağlamda hem eğitim süreçlerinde hem de mesleki yaşamlarında etik değerlere göre davranmaları bakımından, BBYB öğrencilerinin de araştırma yapma yetilerinin geliştirilmesi, öğrencilere akademik sahtekârlık ve etik dışı davranışlar hakkında gerekli farkındalığın sağlanması ve bu sayede öğrencilerin bu olumsuz davranışlarının önüne geçilmesi önemlidir (Ünal ve Uçak, 2017, s. 178-179). Dolayısıyla bu çalışmanın sonuçlarının BBY alanındaki akademisyenlere, araştırmacılara ve kütüphanecilere faydalı olması beklenmektedir.

İlgili alan yazında lisans öğrencileri tarafından en yaygın yapılan akademik sahtekârlık eylemlerinin kopya çekmek ve intihal olduğu ortaya konmuştur (Eminoğlu, 2008; Ersoy ve Özden, 2011; Özden vd., 2015). Bu bağlamda ilerleyen başlıklarda öncelikle akademik dürüstlük, sonrasında akademik sahtekârlık, intihal ve kopya çekme kavramları açıklanmış; ardından akademik sahtekârlığı etkileyen faktörlere kısaca yer verilmiş, akademik sahtekarlık ile ve bilgi ve belge yönetimi alanındaki lisans öğrencileri arasında akademik sahtekârlık ile ilgili alan yazın değerlendirilmiştir. Bununla birlikte makalenin diğer bölümlerinde araştırmanın önemi, amacı, yöntemi, bulguları ele alınmış, tartışma bölümünde bulgular hem kendi içinde hem de literatürle birlikte değerlendirilmiştir. Sonuç ve öneriler bölümünde araştırmanın öne çıkan sonuçlarına yer verilmiş, gelecek araştırmalar için önerilerde bulunularak makale sonlandırılmıştır.

1.1. Kavramsal Çerçeve

Akademik sahtekârlık ve türlerinin daha kapsamlı tanımlarını yapmadan önce akademik dürüstlüğü açıklamak yerinde olacaktır. Akademik dürüstlük; akademik yaşam içerisinde yürütülen bütün görevlerde kişinin sorumlu ve dürüst olması, kendi çabasını ve emeğini ortaya koyarak özgün çalışmalar yapması, başkalarına ait fikir ve bulguları kaynağını göstererek paylaşmasıdır (Barutçu Yıldırım ve Orhan, 2018, s. 203). Akademik Dürüstlük Sözlüğü'nde (Tauginienė vd., 2018) ise akademik dürüstlük; "Eğitim, araştırma ve bilimsel ortamlarda karar verme ve uygulama aşamalarına yön veren etik kurallara, mesleki ilkelere, standartlara, uygulamalar ve mütemadiyen değerler sistemine uyum sağlama" olarak tanımlanmıştır.

Akademik sahtekârlık ise Jordan'a atıf yapılarak Akademik Dürüstlük Sözlüğü'nde (Tauginienė vd., 2018), "Eğitim, araştırma veya bilimsel faaliyetler yürüten kurumlarda diğer bireyler ve/ veya gruplar arasındaki etik standartları ihlal eden bireyler veya kurumlar tarafından yürütülen ahlaki açıdan problemli davranışlar" olarak tanımlanmıştır. Aynı sözlükte Eckstein'den alınan bir başka tanımda da akademik sahtekârlık "Akademik düzenlemeleri ihlal ederek haksız avantaj sağlamak için tasarlanan eylemler" olarak ifade edilmiştir. Bir başka tanıma göre akademik sahtekârlık, bilimsel veya eğitsel nitelikte deney veya araştırma yapılması sonucunda elde edilen verilerin bilimsel veriler olarak temsil edilmesine müsaade etmemek, akademik konularla ilgili yanlış bilgi vermek ve verilmesine yardım etmek, akademik sahtekârlık eylemlerini gizlemek veya bunlara teşebbüs etmektir (Edgren ve Walters, 2006, s. 56).

Alan yazın değerlendirildiğinde lisans öğrencileri arasında kopya çekme ve intihal ile ilgili akademik sahtekârlık eylemlerinin daha yaygın olduğu görülmektedir (Eminoğlu, 2008; Ersoy ve Özden, 2011; Özden vd., 2015). Bu araştırmada özellikle kopya çekme ve intihal ile ilgili akademik sahtekârlık üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda intihal Türkçe Güncel Sözlük'te (Türk Dil Kurumu [TDK], t. y.) "aşırma" kavramıyla açıklanmış ve "başkalarının yazılarından bölümler, dizeler alıp kendisininmiş gibi gösterme veya başkalarının konularını benimseyip değişik bir biçimde anlatma" olarak tanımlanmıştır. Kopya çekme ise farklı araştırmacılar tarafından; sınavlarda veya akademik çalışmalarda kullanma izni olmayan kaynakları kullanma, sınavı veya çalışmayı başka birisine yaptırma, sınavlarda soruları cevaplarken gizlice bir kaynağa bakma veya sınav esnasında başkasına yardım etme şeklinde ifade edilmektedir (Uzun vd., 2007, s. 192; Gümüşgül vd., 2013, s. 132).

1.2. Akademik Sahtekârlığı Etkileyen Faktörler

İlgili alan yazında bireysel, çevresel, kurumsal ve akademik baskı gibi bazı faktörlerin akademik sahtekârlığı yapma eğilimini etkilediğine dikkat çekilmektedir (Whitley ve Keith-Spiegel, 2012; Ünal ve Özenç Uçak, 2017; Kıral ve Saracaloğlu, 2018; Şentürk, 2020; Çakmak ve Baysen, 2022). Bireysel faktörler Gerdeman'a göre, özellikle akademik anlamda başarı elde etme, sosyal aktiviteler, makam, mevki sahibi olma, yaş ve cinsiyet gibi etkenlerdir (akt. Kıral ve Saracaloğlu, 2018, s. 326). Bireysel faktörlerin akademik sahtekârlığa yönlendirmesi ile ilgili olarak şu örnekler verilebilir: Hile yapmanın kimseye zarar vermeyeceği, herkesin hile yaptığı düşüncesi, yüksek not alma isteği, hile yapmazsa başarısız olacağı düşüncesi (Whitley ve Keith-Spiegel, 2012), ortaya koydukları ürünleri kendilerince değersiz olarak nitelendirmeleri (Gümüşgül vd., 2013) vb. gibi.

Çevresel faktörler aile, kurumsal yapı, ortam akranlar gibi dış etkenlerdir. Çevresel faktörlere aynı günde birden çok sınava girme zorunluluğu, aile baskısı, hastalık, iyi bir mesleğe sahip olabilmek için iyi notlara sahip olma baskısı, kız-erkek arkadaş gruplarına aşırı bağlılık veya sürekli arkadaşlardan yardım isteme, hile yapma ortamı bulunması, çok az insanın kopya çekerken yakalanmış olması ve yakalananların ceza almamaları, öğretmenin sınav anında sınıfı terk etmesi, derslerden başarılı olunmazsa ailenin ve çevrenin olumsuz davranışlarına maruz kalınacağı düşüncesi vb. örnek verilebilir (Whitley ve Keith-Spiegel, 2012, s. 25-26).

Akademik sahtekarlığı etkileyen bir diğer faktör de kurumsal etik kodlardır. Akademik Dürüstlük Sözlüğü'nde (Tauginienė vd., 2018) etik kodlar, "Bir kurumun temel haklarını tanımlayan, kurumun sahip olduğu görev ve sorumlulukları ve topluma karşı sorumlu olduğu ahlaki kuralları kabul etmenin yanı sıra bireysel hakların tanınırlığının ve saygınlığının teşvik edilmesini belirleyen temel değerler belgesi" olarak tanımlanmaktadır. Kurumların eğitim süreçlerinde etik ilkeleri veya kriterleri

kullanması, araştırma, bilim, ürünler ve süreçlerin bilimsel ve kurumsal yöntemler ile değerlendirilmesi, ölçülmesi veya incelenmesi ve bu ilkelerin herkese adil ve eşit bir şekilde uygulanması bireylerin de etik ilkeler doğrultusunda hareket etmesinde önemli rol oynayabilir (Tauginienė vd., 2018). Üniversitenin etik kültürü/kodlarının akademik sahtekârlık üzerindeki etkisine şu örnekler verilebilir: Üniversitelerdeki yönetimin ve eğitimin etkileri, derslere veya öğrencilere karşı eğitimcilerin ilgili olmaları ya da olmamaları, istenen ödev konularının önemli konular olup olmaması, hazırlanan ödevleri okumak için gösterilen çaba, sınav anında gözetmenlerin dikkat seviyeleri, kopya çekme davranışına göz yumulması gibi durumlar öğrencilerin akademik sahtekârlığa yönelmelerinde etkili olabilmektedir (Şentürk, 2020, s. 5).

Son olarak akademik baskı da öğrencilerin etik dışı davranışta bulunmalarına yol açabilmektedir (Çakmak, 2015; Ünal ve Özenç Uçak, 2017; Clinciu vd., 2021; Çakmak ve Baysen, 2022). Bazı öğrencilerin çalışmalarında/ yayınlarında öğretmenlerin çalışmalarına atıfta bulunmak zorunda bırakılmaları ya da öğretmenlerin öğrencilerin çalışmalarına/ yayınlarına hiçbir katkıları yokken kendi isimlerini ekletmeye çalışmaları, bunun dışında öğretmenlerin öğrencilerini işyerindeki odalarında ya da sınıf ortamında aşağılamaya kalkmaları, sınıf ortamında öğrenciyi zor durumda bırakacak sorular sormaları, öğrencilere kendi yazdığı kitabı alma zorunluluğu getirebilmeleri (Apaydın ve Çelik, 2021, s. 17) veya akademik stresin, rekabet ortamının ve yüksek not alma isteğinin öğrencilerin kasıtlı intihal yapmalarına neden olması (Çakmak, 2015; Mansoor vd., 2024) gibi durumlar akademik baskıya örnek verilebilir.

1.3. Akademik Sahtekârlık ile İlgili Alan Yazın

İlgili alan yazın çerçevesinde, çeşitli disiplinlerde eğitim gören lisans öğrencilerinin akademik sahtekârlık, etik, intihal ve kopya çekme eğilimlerini inceleyen ulusal ve uluslararası birçok bilimsel çalışma olduğu görülmektedir (Athanasou ve Olasehinde , 2002; Eminoğlu ve Nartgün, 2009; Ersoy ve Özden, 2011, Küçüktepe, 2011; Küçüktepe ve Küçüktepe, 2012; Orhan ve Günay, 2014; Özden vd., 2015; Kadı vd., 2016; Boyacı vd., 2017; Hodges, 2017; Zhang vd., 2018; Taşgın vd., 2019; Çelik, 2020; Tayfun vd., 2020; Arab ve Orfan, 2023; Türkan vd., 2023; Zhang, 2024).

Bu araştırmanın da temeli olan ve Eminoğlu ve Nartgün (2009) tarafından geliştirilen "Akademik Sahtekârlık Eğilimi Ölçeği (ASEÖ)" ile üniversite öğrencilerinin akademik sahtekârlık eğilim düzeylerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Ölçek akademik sahtekârlık ile ilgili yapılan araştırmalarda da çokça kullanılmıştır (Küçüktepe, 2011; Küçüktepe ve Küçüktepe, 2012; Ömür vd., 2014; Kadı vd., 2016; Boyacı vd., 2017; Tayfun vd, 2020). Küçüktepe (2011) çalışmasında, psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümünde öğrenim gören 303 lisans öğrencisinin akademik sahtekârlık eğilimlerini ASEÖ ile incelemiş ve öğrenciler arasında cinsiyet, sınıf düzeyi ile anne ve babalarının eğitim seviyelerine göre anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmiştir. ASEÖ'nün kullanıldığı bir diğer çalışmada da Küçüktepe ve Küçüktepe (2012), tarih bölümünde eğitimlerine devam eden lisans öğrencilerinin akademik sahtekârlık eğilimlerini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre akademik sahtekârlık eğilimlerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kadı vd. (2016) ise çalışmalarında, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının akademik sahtekârlık eğilimlerini araştırmışlardır. 244 öğretmen adayına "Akademik Sahtekârlık Eğilimi Ölçeği ve Portre Değerler Anketi" uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının akademik sahtekârlık eğilimleri ve değerleri arasında anlamlı fark olduğu görülürken; bölüm değişkenine göre anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Boyacı vd. (2017) de sınıf öğretmeni adaylarının sahip oldukları temel değerler ile akademik sahtekârlık eğilimleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında sınıf öğretmeni adaylarının kopya çekme eğilimlerinin; ödev, proje gibi çalışmalarda sahtekârlık eğilimlerine; araştırma yapma ve raporlaştırma sürecinde sahtekârlık eğilimlerinin ve atıflara yönelik sahtekârlık eğilimlerine göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Çalışmada bu sonucun sebebi yanlış olduğu bilinmesine rağmen kopya çekme eyleminin toplum tarafından daha kabul edilebilir olarak görülmesi şeklinde açıklanmıştır. Tayfun vd. (2020) ise turizm alanındaki 335 lisans öğrencisinin akademik sahtekârlık eğilimlerini inceledikleri çalışmalarında öğrencilerin akademik sahtekârlık türlerinden biri olan kopya çekmede diğer türlere nazaran daha eğilimli olduklarını tespit etmişlerdir.

Akademik sahtekârlık ile ilgili yapılan bir başka çalışmada da lisans düzeyinde eğitim veren bir devlet ve bir özel üniversite ile ön lisans düzeyinde eğitim veren bir devlet okulunda eğitim gören öğrencilerin akademik sahtekârlığa ilişkin tutum ve algıları incelenmiştir. Çalışma sonucunda, teknoloji kullanımı ve öğrencilerin akademik sahtekârlık yapma davranışlarında anlamlı farklılık elde edilmiştir (Hodges, 2017). Zhang vd. (2018) de çalışmalarında, işletme, mühendislik, bilgi teknolojileri ve eğitim alanlarında eğitim gören 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin sınavlardaki ve ödevlerdeki akademik sahtekârlık yapma eğilimlerini araştırmışlardır. Çin'deki dört devlet üniversitesinden toplam 1634 öğrenciye çevrim içi anket uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, ankete katılan öğrencilerin üçte ikisinden fazlasının önceki yıl yapılan sınavlarda ve ödevlerde akademik sahtekârlık eğiliminde bulundukları tespit edilmiştir. Kokkinos vd. (2024) de Yunanistan'da farklı disiplinlerde eğitim gören 572 üniversite öğrencisinin akademik sahtekârlık algılarını incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin akademik sahtekârlık algıları konusunda yeterli bilgi birikimine ve konunun önemine sahip olmadıkları ve erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre akademik sahtekârlık yapma konusunda eğilimlerinin daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Avustralya'da sağlık hizmetleri bölümünde eğitim gören 37 öğrencinin akademik sahtekârlık algılarının ve eğilimlerinin incelendiği bir başka çalışmada ise ilgi eksikliği (çalışmak istememe, kendini yeterli hissetmeme ve çalışma tekniklerine hâkim olmama, vb.), zaman baskısı (erteleme, yanlış zaman planlaması, çıkar çatışmaları, vb.) akademik dürüstlüğün yeterince anlaşılamaması ve görüşülen öğrencilerin dil seviyelerindeki sıkıntıların akademik sahtekârlık eğilimine neden olduğu ortaya çıkmıştır (Mukasa vd., 2023).

Yapay zekâ uygulamalarının gelişmesiyle birlikte bu uygulamaların öğrencilerin akademik sahtekârlık eğilimlerini nasıl etkilediği de bazı araştırmacılar tarafından ele alınmıştır. Bu çalışmalardan birinde Choi vd. (2023), hemşirelik öğrencilerinin ChatGPT'den etkilenme durumlarını incelemişlerdir. Çalışmada ChatGPT'ye olan fazla güvenin öğrencilerin derslerden, eğitimcilerden ve akranlarından uzaklaşmaya başlamalarına neden olduğunu ve ayrıca öğrencilerin hazırladıkları ödevlerde akademik sahtekârlık eğilimi gösterdiklerini tespit etmişleridir. Çalışmada öğrencilerin yapay zekâ ile yazılı ödevler oluşturarak bu ödevleri kendi çalışmalarıymış gibi gösterdikleri, ChatGPT'ye aşırı güvendikleri, ödev, proje gibi çalışmalarda sahtekârlık veya intihal yapma eğilimi gösterdikleri görülmüştür.

Ersoy ve Özden (2011) tarafından gerçekleştirilen bir başka çalışmada, 237 ilköğretim öğretmen adayının ödevlerinde internetten intihal yapmaları ile ilgili öğretim elemanının rolüne ilişkin görüşleri incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, öğretmen adaylarının ödevlerinde öncelikle internet kaynaklarını tercih ettikleri ve ödev türü ile sayısının internetten intihal yapmayla ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber, öğretmen adaylarının ödevlerinde internetten intihal yapma eğilimlerinin öğretim elemanlarından kaynaklı değişkenlerle de ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Orhan ve Günay (2014) da çalışmalarında, farklı fakültelerde öğrenim gören 524 öğrencinin ödev ve projelerinde internetten intihal yapma davranışlarının nedenlerini yaş, cinsiyet ve fakülte değişkenlerine göre incelemişlerdir. Çalışmada cinsiyet, fakülte ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre, öğrencilerin internetten intihal yapma nedenlerinin verilen ödevlerin niteliği, değerlendirme yöntemi, öğrencilerin derse karşı yaklaşımı ve öğrencilerin zaman yönetimi boyutlarında anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Athanasou ve Olasehinde (2002) çalışmalarında akademik sahtekârlık türlerinde kopya çekme üzerinde durmuş, birçok farklı ülkeden farklı sınıf düzeylerinde birçok öğrenciyi kopya çekme eğilimleri açısından incelemişlerdir. Sonuç olarak hem kadın hem de erkeklerin kopya çekme eğilimlerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Akademik sahtekârlığı kopya çekme bağlamında inceleyen bir diğer araştırmada da (Özden vd., 2015) 1119 öğretmen adayı incelenmiş ve araştırma sonucunda öğretmen adaylarının diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerde de olduğu gibi, en çok yaptıkları akademik usulsüzlük türünün sınavlarda kopya çekmek olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adayları bu duruma yüksek not alma isteği, başarılı olma arzusu, dersi tam anlayamama, yardıma ihtiyaç duyma, ailelerinin beklentilerine karşılık verememe korkusu gibi nedenlerin sebep olduğunu ifade etmişlerdir. Taşgın vd.'nin (2019) çalışmasında ise, kopya çekmenin, öğrencilerin başarılarını göstermesi açısından yetersizliğe neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik (2020) de sosyal bilgiler öğretmenliği ve ilahiyat bölümlerinde 1. ve 4. sınıfta eğitim gören toplam 153 öğrenci ve sınavlarda gözetmen görevi üstlenen 4 akademisyeni incelemiştir. Çalışmada

öğrencilerin kopya çekme eğilimleri, sınıf düzeyine, cinsiyete, yetiştikleri çevreye, anne ve baba eğitim düzeylerine göre değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda değişkenler arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır. Bir başka çalışmada da Aydın ve Güllü (2021) Türkiye'de altı ildeki üniversitede beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde eğitim gören 451 lisans öğrencisinin kopya çekmeye yönelik tutumlarını incelemişlerdir. Çalışmada öğrencilerin kopya çekmeye yönelik tutumlarının sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterdiği, birinci sınıftan son sınıfa doğru eğilimlerinde azalma olduğu sonucuna varılmıştır. Eğitimde ahlâk ve etik dersi alan 28 öğretmen adayının yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile kopya çekmeye ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılmasının hedeflendiği bir çalışmada ise öğretmen adaylarının kopya çekme nedenlerinin akademik (bilgi eksikliği, ders başarısızlığı, öğretmen yetersizliği), duyuşsal (aile baskısı, başarısızlık korkusu, dersten kalma korkusu, haz, stres, toplum baskısı) ve sistemsel (eğitim sistemi, etkili ders ortamı, ezber, sınavın önemi) sebeplerden kaynaklandığı belirlenmiştir (Türkan vd., 2023).

Daty (2021) de Covid-19'un eğitimde yarattığı olağanüstü durumların neticesinde lisans ve lisansüstü 1084 öğrenciye çevrim içi anket uygulayarak akademik sahtekârlığa neden olan faktörleri detaylı olarak incelemiştir. 553 öğrenci geleneksel kopya çekme ile ilgili sorulara cevap vermiş, 531 öğrenci de çevrim içi derslerde kopya çekme ile ilgili sorulara cevap vermiştir. Elde edilen bulgularda, özellikle öne çıkan sonuç, sahtekârlık yapma istekleri arasında hemen hemen benzer olmalarıdır. Çalışmada akademik hedeflerin, akran ve aile baskısının, cinsiyet, yaş ve statü gibi faktörlerin akademik sahtekârlık üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Başka bir çalışmada ise Covid-19 pandemisi sürecinde işletme bölümünde eğitim gören 175 lisans öğrencisinin çevrim içi kopya çekme eğilimleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin kopya çekmeye yönelik olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin kopya çekme eğilimini sosyal çevrenin ve kopya çekmede algılanan kontrolün etkili olduğu sonucuna varılmıştır (Ababneh vd., 2022). Bununla birlikte Elsalem vd. (2021) ve Jenkins vd.'nin (2023) yaptıkları çalışmalar, Covid-19 pandemisinin akademik sahtekârlık eğilimlerinde özellikle çevrim içi yapılan sınavlarda ve ödev, proje gibi çalışmalarda kopya çekme eğilimlerinde artışlar gözlendiğini ortaya koymuştur.

Arab ve Orfan (2023) da Afganistanlı 185 lisans öğrencisinin İngilizce dil sınavlarında kopya çekme eğilimlerini incelemişlerdir. Çalışmada, öğrencilerin yüksek not alma, dersten başarı ile geçme, ders çalışmak için ya da sınav anında süreyi yetersiz bulma gibi sebeplerden dolayı kopya kâğıdı hazırlama, cep telefonu kullanarak ya da giysi veya vücutlarına yazılar yazarak kopya çektikleri ortaya çıkmıştır. Zhang (2024) tarafından yapılan çalışmada ise 2293 Çinli lisans öğrencisi incelenmiş ve çalışma sonucunda kopya çekmeyi engellemek için öğrencilerin davranış değişikliklerine ve olumlu değer yönelimlerine ihtiyaçları olduğu sonucuna varılmıştır.

Nguyen ve Goto (2024)'nun çalışmasında ise, yapay zekânın eğitimi daha erişilebilir ve verimli hale getirmesinin yanı sıra yapay zekâ sohbet robotlarının akademik kopya çekmeyi kolaylaştırmak amacıyla kasıtlı olarak kötüye kullanıldığı belirtilmiştir. Ayrıca Vietnamlı lisans öğrencileri üzerinde yapılan bu çalışmanın sonucunda, yapay zekâ destekli akademik kopya çekme davranışlarının cinsiyet ve sınıf düzeyleri arasında önemli ölçüde farklılık gösterdiği ortaya konmuştur. Üst sınıflardaki kız öğrencilerin kopya çekme olasılığının yeni kayıtlı kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve erkek öğrencilerin tüm sınıflarda sürekli olarak akademik kopya çektiği görülmüştür.

Alan yazın genel olarak değerlendirildiğinde, kopya çekme ve intihal gibi akademik sahtekârlık türlerinin geçmişten günümüze her dönem sorun olarak devam ettiği görülmektedir. Bununla birlikte akademik sahtekârlık üzerine birçok araştırma ve çalışma yapıldığı ve bugün yapay zekâ uygulamaları ile akademik sahtekârlık yapmanın daha da kolaylaştığı gözlemlenebilmektedir. Bu durum da akademik sahtekârlık konusunun yeni bir boyuta evrilebileceğine işaret etmekte ve konunun farklı yönlerle araştırılmaya devam edileceğini göstermektedir.

1.4. Kütüphane ve Enformasyon Bilimi Alanındaki Lisans Öğrencileri Arasında Akademik Sahtekârlık ile İlgili Alan Yazın

Kütüphane ve enformasyon bilimi alanındaki lisans öğrencilerinin akademik sahtekârlık eğilimleri ile ilgili alan yazın incelediğinde çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların da ağırlıklı olarak akademik sahtekârlık türlerinden intihal ile ilgili olduğu dikkat çekmektedir (Grgić,

2017; Ünal ve Özenç Uçak, 2017; Çakmak ve Baysen, 2017; Okeji vd., 2020; Çakmak ve Baysen, 2022; Eaton ve Hughes, 2022; Nwadibe ve Anaehobi, 2023). Bu çalışmalardan ayrı olarak Özenç Uçak ve Ünal (2015) intihalle birlikte, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde eğitimlerine devam eden 285 lisans öğrencisinin akademik sahtekârlık (kopya çekme, etik dışı davranışlar ve nedenleri) ile ilgili görüşlerini de incelemişlerdir. Çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun intihalin ne olduğunu bildiği, fakat intihal kavramıyla ilk kez üniversitede karşılaştıkları belirlenmiştir. Çalışmada öğrencilerin sınavlarda yardımlaştıkları, birbirlerinin ödevlerinden ve başkalarının görüşlerinden yararlanma davranışlarının yaygın olduğu görülmüştür. Bununla birlikte öğrencilerin yarısı, intihalin yapılmasının öğrenciler arasında yaygınlaşmasının ve sık sık intihale başvurulmasının kendilerini intihal yapmaya yönlendirdiğini ve hocaların ödevlere olumlu ya da olumsuz geri dönüşlerde bulunmamasının intihal yapılmasına katkıda bulunduğu görüşüne sahip olduklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler ayrıca intihal ile ilgili üniversitenin ne gibi yaptırımları olduğunu bilmediklerini, üniversitenin bu konuda yeterli eğitim vermediğini ve intihal yapan öğrenciye gereken ceza verilmediği için de öğrenciler arasında intihalin arttığını düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Bir başka çalışmada ise Ünal ve Özenç Uçak (2017) farklı eğitim ve kültürlerdeki (Türkiye ve Amerika) BBYB / LIS (Library and Information Science) öğrencilerinin intihale ilişkin görüş ve davranışlarını incelemişlerdir. Her iki kültürde de öğrencilerin intihal yapmalarına neden olan unsurlar arasında intihalin ne olduğu ve kapsamı hakkında bilgi eksikliği olmasının, atıf verme ve kaynakça hazırlama konularında gerekli ilke ve kuralları bilmemelerinin, ödevlerin çokluğundan kaynaklı duyulan endişenin, ödev konusunun ilgi çekmemesinin ya da faydalı görülmemesinin, dersi geçme kaygısının ve başarılı olma arzusunun etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Çakmak ve Baysen de 2017 ve 2022 yıllarındaki çalışmalarında akademik sahtekârlığın intihal boyutuna odaklanmışlardır. 2017 yılındaki çalışmalarında, Ankara Üniversitesi BBYB'de eğitimlerine devam eden 13 lisans öğrencisinin bilgi arama süreçlerindeki kavram yanılgıları çerçevesinde intihal ile ilgili de kavram yanılgılarına sahip olduklarını ortaya çıkarmışlardır. Çalışmada öğrencilerin "atıf yapma/kaynak gösterme" ve "ödevin sunum şekli" ile ilgili kavram yanılgılarına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacılar öğrencilerin bu kavram yanılgılarının giderilmesinde bilimsel araştırma yaparken bilgi okuryazarlığı bağlamında teori ve uygulamalı derslere ağırlık verilmesiyle beraber bilimsel araştırma yöntemleri dersinin de bu sürece katkı sağlayacak şekilde planlanması gerektiğini vurgulamışlardır. Aynı araştırmacılar 2022 yılında gerçekleştirdikleri çalışmalarında BBYB dördüncü sınıf öğrencilerine intihal konusunda eğitim verilmesinin, öğrencilerin bu konudaki bilgilerinde gelişim göstermesinde etkili olup olmadığının ortaya çıkartılmasını amaçlamışlardır. Çalışmada sonucunda intihal konusunda verilen dersin, öğrencilerin intihal ile ilgili bilgilerinde ve bu bilgilerini uygulamaya dönüştürmelerinde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Bir başka çalışmada da Grgić (2017), LIS alanındaki 57 yüksek lisans öğrencisinin ağ ortamında intihal davranışlarını incelemişlerdir. Çalışmada Grgić öğrencilerin intihal kavramıyla lisans eğitimlerinde karşılaştıkları, intihalin ne olduğu konusundaki bilgilerinin yetersiz olduğu ve akademik yazma konusunda deneyim eksiklikleri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Okeji vd. (2020) de LIS alanındaki 15 üniversitedeki dördüncü sınıf öğrencilerinin intihal ile ilgili algılarını araştırmışlardır. Çalışmada öğrencilerin alıntı yapma ve kaynak gösterme ve intihalden nasıl kaçınacakları konularında bilgilerinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Eaton ve Hughes (2022, s. 449) ise Kanada'da bu konuda çok sayıda çalışma yapıldığını, bu çalışmalarda üniversite öğrencilerinin akademik çalışmalarında etik ilke ve kurallara yeterince dikkat etmediklerinin ortaya çıktığını vurgulamışlardır. Eaton ve Hughes, akademik dürüstlüğü bilgi okuryazarlığı ile bir arada değerlendirmiştir. Bu bağlamda akademik dürüstlüğün bireylere kazandırılmasında kütüphanecilerin önemli sorumlulukları olduğunu belirtmişlerdir. Bu doğrultuda Eaton ve Hughes, kütüphanecilerin akademik dürüstlüğü bilgi okuryazarlığı ile ilişkilendirip bir kaynağın doğru kaynak olup olmadığı, alanında uzman, güvenilir kişiler tarafından hazırlanmış bir kaynak olup olmadığı, çalışma içerisinde kaynağın nerede, ne zaman kullanılacağı ve kaynakçaya nasıl ekleneceği gibi konularıda öğrencilere, akademik dürüstlük becerileri kazandırma açısından fırsatlar sunabileceğini ifade etmişlerdir.

Bilgi ve belge yönetimi alanındaki alan yazın genel olarak değerlendirildiğinde akademik sahtekârlık üzerine yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Var olan çalışmaların ise ağırlıklı olarak BBY / LIS öğrencilerinin intihal ile ilgili algıları, tutumları, görüşleri ve kavram yanılgıları üzerine olduğu söylenebilir.

1.5. Araştırmanın Önemi

İlgili alan yazında, lisans öğrencilerinin akademik sahtekârlık eğilimlerini (intihal, kopya çekme, etik ihlal) inceleyen ulusal ve uluslararası birçok bilimsel çalışma olduğu görülmektedir. Bilgi ve belge yönetimi alanındaki lisans öğrencilerinin akademik sahtekârlık eğilimleri ile ilgili alan yazın incelediğinde ise çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların da ağırlıklı olarak akademik sahtekârlık türlerinden intihal ile ilgili olduğu dikkat çekmektedir (Grgić, 2017; Ünal ve Özenç Uçak, 2017; Çakmak ve Baysen, 2017; Okeji vd., 2020; Çakmak ve Baysen, 2022; Eaton ve Hughes, 2022; Nwadibe ve Anaehobi, 2023). Bu çalışmalardan ayrı olarak Özenç Uçak ve Ünal'ın (2015) BBYB öğrencilerinin akademik sahtekârlık (kopya çekme, etik dışı davranışlar ve nedenleri) ve intihal ile ilgili görüşlerini inceledikleri görülmektedir. Bu çalışmanın da 2015 yılında gerçekleştirildiği düşünüldüğünde güncel bir araştırmaya ihtiyaç olduğu açıktır. Diğer taraftan BBYB lisans öğrencilerinin doğru bilgiye erişme, eriştiği bilgiyi etik ilkeler doğrultusunda kullanma ve gelecekte mesleklerini icra ederken bilgi merkezi kullanıcılarına akademik dürüstlük ve etik konularında destek olma, çeşitli düzeylerde eğitim içeriği hazırlama ve eğitim verme gibi sorumlulukları olduğu düşünüldüğünde, öncelikle kendilerinin akademik dürüstlük ve etik konuları hakkında bilgi sahibi olmaları ve bilimsel etik ilkeler doğrultusunda davranmaları beklenmektedir. Bu da BBYB lisans öğrencilerinin akademik sahtekârlık eğilim düzeylerinin daha kapsamlı şekilde ele alınmasının ve belirlenmesinin önemini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda araştırmada Atatürk Üniversitesi BBYB lisans öğrencilerinin var olan akademik sahtekârlık eğilimi düzeylerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırma; alan yazındaki boşluğu doldurması, bu konuda araştırma yapacaklara örnek olması bakımından önemli ve özgündür.

1.6. Araştırmanın Amacı ve Soruları

Bu araştırmanın temel amacı, Atatürk Üniversitesi BBYB lisans öğrencilerinin ödev, sunum ve rapor hazırlama gibi akademik çalışmalarda ve sınavlarda akademik sahtekârlık hakkında bilgi sahibi olma durumlarını ve akademik sahtekârlık eğilim düzeylerini ortaya çıkarmaktır.

Bu amaç doğrultusunda araştırmanın kapsamını, Atatürk Üniversitesi BBYB lisans öğrencilerinin kopya çekme; ödev, proje gibi çalışmalarda sahtekârlık; araştırma yapma ve raporlaştırma sürecinde sahtekârlık ve atıflara yönelik sahtekârlık eğilimlerini "Akademik Sahtekârlık Eğilimi Ölçeği (ASEÖ)" ile ortaya konması oluşturmaktadır.

Bu kapsam çerçevesinde araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

BBYB lisans öğrencilerinin,

1) Ölçekteki maddelere katılım durumları nedir?
2) Akademik sahtekârlık eğilimleri ne düzeydedir?
3) Akademik sahtekârlık eğilimleri cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Araştırmada BBYB lisans öğrencilerinin akademik sahtekârlık düzeylerini ortaya çıkartmak için nicel araştırma yaklaşımlarından tarama deseni kullanılmıştır. Tarama deseni, "insanların bir konu hakkındaki algılarını, görüşlerini, tutum ve inanışlarını bir araya getirerek tavırlarını açıklamayı amaçlayan, bu bağlamda değişkenler arasındaki ilişki modellerini inceleyen genelde anket, ölçek veya görüşme yolu ile veri toplayıp aldığı her cevabı sayı veya yüzde ile rapor halinde sunan bir yöntem" (Toker Gökçe, 2018, s. 239) olarak tanımlanmaktadır.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Atatürk Üniversitesi BBYB' de öğrenim gören 236 lisans öğrencisi (Kadın = 144, Erkek = 92) oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, ulaşılabilir örnekleme yöntemi (Creswell, 2012) doğrultusunda Atatürk Üniversitesi BBYB' de eğitimlerine devam eden ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 1., 2., 3. ve 4. sınıflardan 200 lisans öğrencisi (Kadın= 125, Erkek= 75) oluşturmaktadır. Dolayısıyla anket dönüş oranı % 85' tir. Çalışmanın güvenirliliğini artırmak için evrenden olabildiğince büyük sayıda (evren büyüklüğü kadar) kişiye ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda ölçme aracı evrenin tümüne gönderilmiştir. Katılımcıların sınıf ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 1' de görülmektedir. Morris'e göre (t. y.), 236 kişiden oluşan evren için en düşük örneklem sayısı 194'tür. Ayrıca bu değer Yurdugül'ün (2008), Cronbach Alfa katsayısının hesabı için en küçük örneklem genişliğinin 200, 300, 400 olması gerektiği ile ilgili görüşüyle de örtüşmektedir.

Tablo 1

Katılımcıların Sınıf ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	**Sınıf Düzeyleri**				
	1. Sınıf	**2. Sınıf**	**3. Sınıf**	**4. Sınıf**	**Toplam**
Kadın	33	8	44	40	125
Erkek	27	7	22	19	75
Toplam	60	15	66	59	200

2.3.Veri Toplama Aracı ve Süreci

Araştırmada BBYB lisans öğrencilerinden verilerin toplanmasında ASEÖ'den yararlanılmıştır. ASEÖ, Eminoğlu ve Nartgün (2009) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek demografik bilgilerden ve 22 maddeden oluşmaktadır. ASEÖ, "kesinlikle katılıyorum", "katılıyorum", "kararsızım", "katılmıyorum" ve "kesinlikle katılmıyorum" olmak üzere 5'li Likert tipinde ve dört boyutludur. Boyutlar sırasıyla "Kopya Çekme Eğilimi", "Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi", "Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi" ve "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi" şeklinde adlandırılmıştır. Ölçeğin toplam Cronbach α güvenirlik katsayısı 0,90 ve her bir boyuta ilişkin Cronbach α güvenirlik katsayıları ise sırasıyla 0,71; 0,821; 0,785 ve 0,776' dır.

ASEÖ'nün bu araştırma kapsamında uygulanabilmesi için gerekli izinler alındıktan sonra ölçek formu oluşturulmuştur. Formda öncelikle araştırmanın amacı, kim tarafından hangi amaç için kullanılacağı, araştırmanın yapılması için etik izinlerin alındığı, katılımcıların bilgilerinin gizli tutulacağı, araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu, istedikleri zaman araştırmadan ayrılabilecekleri ve katılımcıların herhangi bir soru sorma ihtiyaçları olması durumunda araştırmacının e-posta adresi bilgilerinin yer aldığı yönerge hazırlanmıştır. Ardından demografik bilgi alanı ve ölçek ifadeleri 5'li Likert yapıda oluşturulmuştur. Google Form'da çevrim içi olarak oluşturulan Ölçek formu, öğrencilerin tamamına Atatürk Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi üzerinden kurumsal e-posta adreslerine ve ayrıca WhatsApp öğrenci gruplarına gönderilmiştir. Uygulama Atatürk Üniversitesi 2022-2023 Eğitim ve Öğretim Yılı Güz Yarıyılında gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar tarafından Ölçek yaklaşık 15 dakikada yanıtlanmıştır. Katılımcılar ölçeği rahat ortamlarında yanıtladıkları için zamanda esneklik olabilir. Bununla birlikte katılımcılar, kalem kâğıt kullanmak yerine, aşina oldukları ve çok kullandıkları telefondan ya da bilgisayardan giriş yapma olanağı bulmuşlardır.

2.4. Veri Analizi

Verilerin analizi için, frekans (f), yüzde (%) hesapları ile sonlandırıcı istatistikler SPSS 21 kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin faktörlerine (alt boyutlarına) ve bütününe ilişkin elde edilen Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları sırasıyla birinci faktöre yönelik iç tutarlılık güvenirlik katsayısı α=0,84, ikinci faktör için α=0,75, üçüncü faktör için α=0,56 ve dördüncü faktör için α=0,64 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin bütününe yönelik alfa güvenirlik katsayısı ise α=0,88'dir. İlgili literatürde Cronbach Alfa iç

tutarlık katsayısının minimum değerinin α=0,70 olması gerektiği önerilmektedir (Field vd., 2012, s.799; Kline, 2000, s. 15). Bu araştırmada Cronbach Alfa katsayısının iki faktör (üçüncü ve dördüncü) için istendik değerden düşük olması, araştırmanın sınırlılığı olarak kabul edilmektedir Buna karşın diğer iki faktörün ve ölçeğin toplamının Cronbach Alfa katsayıları 0,70' in üzerindedir.

Verilerin analizi için, frekans (f) ve yüzde (%) hesapları yapılmıştır. Bu hesaplamalardan elde edilen bulgularda ortaya çıkan sonuçlar %100' e karşılık gelmeyebilir. Yapılan Kolmogorov Smirnov testi sonucu elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiği (>0,05) tespit edilmiştir. Anlamlı farklılık testleri için Çift Yönlü MANOVA kullanılmıştır. MANOVA analizinde bağımlı değişkenler ["Kopya Çekmek Eğilimi", "Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi", "Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi" ve "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi"] ve bağımsız değişkenler [cinsiyet ve sınıf düzeyi] analiz sürecine dâhil edilmiştir. Bu çalışma için anlamlılık düzeyi p=0,05 olarak alınmıştır. Akademik sahtekârlık düzeylerinin değerlendirilmesinde Tablo 2' de verilen kriterler temel alınmıştır (Eminoğlu, 2008, s. 59).

Tablo 2

Ortalamaların Akademik Sahtekârlık Eğilimi Düzeylerine Göre Sınıflandırılması

Akademik Sahtekârlık Düzeyi	Kategori
1,00-1,79	Çok düşük
1,80-2,59	Kısmen
2,60-3,39	Orta
3,40-4,19	Yüksek
4,20-5,00	Çok yüksek

2.5. Etik İzinler

Araştırmada ASEÖ'nin kullanılması için yazarlardan e-posta yoluyla izin alınmıştır. Ayrıca öğrencilere ölçek formunun uygulanabilmesi için Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurul Başkanlığından 29.09.2022 tarihli ve E.88656144-000-2200299343 sayılı, oturum sayısı 18 ve 265 sayılı kararıyla etik izin alınmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri ve öğrencilere uygulanmış olan ASEÖ'nden elde edilen bulgular, araştırma sorularının sırasına uygun şekilde açıklanmıştır.

3.1. Demografik Bulgular

Bu çalışmada 200 lisans öğrencisinden veri toplanmıştır. Katılımcıların cinsiyet ve sınıf düzeyine göre dağılımları Tablo 3'te sunulmuştur. Tablo 3'te görüldüğü üzere, katılımcıların yaklaşık üçte ikisini kadın katılımcılar oluşturmaktadır. Sınıf düzeyleri incelendiğinde ise katılımcıların %30'unun 1. sınıf, %8'inin 2. sınıf, %33'ünün 3. sınıf ve %30'unun da 4. sınıflardan oluştuğu görülmektedir.

Tablo 3

Katılımcıların Demografik Dağılımları

		f	%
Cinsiyet	Kadın	125	63
	Erkek	75	38
Sınıf	1	60	30
	2	15	8
	3	66	33
	4	59	30
Toplam		200	100

3.2.Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Daha önceki bölümlerde de vurgulandığı gibi, ASEÖ dört alt boyuttan ("Kopya Çekme Eğilimi", "Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi", "Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi" ve "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi") oluşmaktadır. Her boyuta ilişkin bulgular ilerleyen başlıklarda ayrı ayrı ele alınmıştır.

3.2.1.Kopya Çekme Eğilimi Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

ASEÖ'nün "Kopya Çekme Eğilimi" alt boyutuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4'e göre "Kopya Çekme Eğilimi" alt boyutuna ilişkin elde edilen veriler doğrultusunda katılımcıların kopya çekme eğilimi ile ilgili ortalamaları (χ = 1,73) çok düşük ve (χ = 2,25) kısmen arasında yer almaktadır (Ayrıca bkz. Tablo 2).

Tablo 4

Kopya Çekme Eğilimi

İfadeler	Dağılım	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	χ	ss
Kopya Çekme Eğilimi								
Sınavlara kopya çekme amaçlı materyaller hazırlayarak girmekte bir sakınca yoktur.	f	98	56	23	12	11	1,91	1,16
	%	49	28	12	6	6		
Sınav sırasında diğer öğrencilerden yardım istemek masumane bir davranıştır.	f	123	36	20	14	7	1,73	1,12
	%	62	18	10	7	4		
Sınav sırasında öğrenciler, doğruluğundan emin oldukları cevapları diğer öğrencilere vermelidirler.	f	90	47	25	25	13	2,12	1,29
	%	45	24	13	13	7		
*Sınav sırasında diğer öğrencilerin verdikleri cevaplarla asla ilgilenilmemelidir.	f	98	47	17	21	17	2,06	1,33
	%	49	24	9	11	9		
Sınavlarda, gözetmenlerin esnek davrandıkları durumlarda kopya çekilebilir.	f	86	47	20	26	21	2,25	1,39
	%	43	24	10	13	11		

**Ters kodlama işlemi yapılan ifadeler*

Tablo 4'e göre katılımcıların yaklaşık dörtte üçü (%77) "sınavlara kopya çekme amaçlı materyal hazırlayarak girmenin sakıncalı olduğunu" düşünürken, çok azı bu tutumu sakıncalı görmemektedir. Katılımcıların dörtte üçünden fazlası (%80) "sınav anında diğer öğrencilerden yardım istemenin" yanlış olduğunu düşündüğünü belirtirken çok azı (%11) da yanlış olmadığını düşündüğünü belirtmektedir. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçü (%69) "sınav sırasında öğrenciler, doğruluğundan emin oldukları cevapları diğer öğrencilere vermeli" düşüncesine katılmıyorken yaklaşık dörtte birinden azı (%20) bu düşünceye katılmaktadır. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçü (%73) "Sınav sırasında diğer öğrencilerin verdiği cevaplarla asla ilgilenilmemesi" gerektiğini düşünmekle birlikte öğrencilerin yaklaşık dörtte birinden azı (%20) bu görüşe katılmamaktadır. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçü (%67) "sınav gözetmenlerinin esnek davrandığı durumlarda kopya çekmenin yanlış olduğunu" düşünmekle birlikte yaklaşık dörtte biri (%24) ise, doğru olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların ölçeğin "Kopya Çekme Eğilimi" alt boyutuna ilişkin ifadelere verdikleri cevaplar genel anlamda değerlendirildiğinde öğrencilerin sınavlarda kopya çekme eğilimlerinin düşük olduğu söylenebilir.

3.2.2. Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

ASEÖ'nün "Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5'e göre "Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutuna ilişkin elde edilen veriler doğrultusunda, katılımcıların "Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi" ortalamaları (χ= 1,70) çok düşük ve (χ= 2,56) kısmen arasında yer almaktadır (Ayrıca bkz. Tablo 2).

Tablo 5

Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi

İfadeler	**Dağılım**	**Kesinlikle Katılmıyorum**	**Katılmıyorum**	**Kararsızım**	**Katılıyorum**	**Kesinlikle Katılıyorum**	**χ**	**ss**
Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi								
*Ders sorumlusunun hiç incelemeden yüksek puan vereceği bilinse bile ödev, proje gibi çalışmalar gerektiği biçimde yapılmalıdır.	f	113	60	11	6	10	1,70	1,05
	%	57	30	6	3	5		
Ödev, proje gibi çalışmaların başkalarına yaptırılma fırsatı varsa bu fırsatın kullanılmasından kaçınılmamalıdır.	f	64	40	42	28	26	2,56	1,40
	%	32	20	21	14	13		
*Yapılan çalışmanın niteliğinin derste başarılı sayılmak için yetersiz olduğu bilinse bile başkalarına ait nitelikli çalışmalar öğrencinin kendi çalışmasıymış gibi gösterilmemelidir.	f	87	62	20	12	19	2,07	1,28
	%	44	31	10	6	10		
*Ders sorumlusunun yeterince incelemeyeceğinin bilindiği durumlarda bile başkalarına ait çalışmaların öğrencinin kendi çalışmasıymış gibi sunulmasından kaçınılmalıdır.	f	71	42	37	26	24	2,45	1,40
	%	36	21	19	13	12		
*En yakın arkadaş için bile olsa, her ne sebeple olursa olsun onun yerine ödev hazırlanmamalıdır.	f	95	63	18	12	12	1,92	1,15
	%	48	32	9	6	6		
Yüksek puan veren öğretim elemanlarının derslerinde ödev, proje gibi çalışmalar için özenli davranmaya gerek yoktur.	f	81	77	19	9	14	1,99	1,15
	%	41	39	10	5	7		
Başkalarına ait nitelikli ödev, proje gibi çalışmaların öğrencinin kendi çalışmasıymış gibi sunulması masumane bir davranıştır.	f	103	54	22	8	13	1,87	1,17
	%	52	27	11	4	7		

**Ters kodlama işlemi yapılan ifadeler*

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların yaklaşık dörtte üçünden fazlası (%87) "ders sorumlusunun hiç incelemeden yüksek puan vereceği bilinse bile ödev, proje gibi çalışmalar gerektiği biçimde yapılmalı" düşüncesine katılmakla beraber, çok azı bu düşünceye katılmamaktadır. Katılımcıların yaklaşık yarısı (%52) "Ödev, proje gibi çalışmaların başkalarına yaptırılma fırsatı varsa bu fırsatın kullanılmasından kaçınılmamalıdır" ifadesine katılmamakla beraber yaklaşık dörtte biri bu düşünceye katılmaktadır. Katılımcıların dörtte üçü (%75) "Yapılan çalışmanın niteliğinin derste başarılı sayılmak için yetersiz olduğu bilinse bile başkalarına ait nitelikli çalışmalar öğrencinin kendi çalışmasıymış gibi gösterilmemelidir" düşüncesine katılmamakla birlikte dörtte birinden azı ise bu düşünceye katılmaktadır. Katılımcıların yarısından fazlası (%57) "ders sorumlusunun yeterince incelemeyeceğinin bilindiği durumlarda bile başkalarına ait çalışmaların öğrencinin kendi çalışmasıymış gibi sunulmasından kaçınılmalıdır" düşüncesine katılmamakta ancak dörtte biri bu düşünceye katılmaktadır. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçünden fazlası (%80) "en yakın arkadaş için bile olsa, her ne sebeple olursa olsun onun yerine ödev hazırlanmamalıdır" ifadesine katılmaktayken çok azı ise bu düşünceye katılmamaktadır. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçünden fazlası (%80) "Yüksek puan veren öğretim elemanlarının derslerinde ödev, proje gibi çalışmalar için özenli davranmaya gerek yoktur" düşüncesine katılmamakla beraber katılımcıların çok azı bu düşünceye katılmaktadır. Son olarak, katılımcıların %79

"başkalarına ait nitelikli ödev, proje gibi çalışmaların öğrencinin kendi çalışmasıymış gibi sunulması masumane bir davranıştır" ifadesine katılmamakla beraber katılımcıların çok azı ise bu düşünceye katılmaktadır. Katılımcıların ölçeğin "Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutuna ilişkin ifadelere verdikleri cevaplar genel anlamda değerlendirildiğinde öğrencilerin ödev, proje gibi çalışmalarda sahtekârlık eğilimlerinin düşük olduğu söylenebilir.

3.2.3.Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

ASEÖ'nün "Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6'ya göre "Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutuna ilişkin elde edilen veriler doğrultusunda, katılımcıların "Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi" ortalamaları (χ= 2,03) kısmen ve (χ= 2,67) orta arasında yer almaktadır (Ayrıca bkz. Tablo 2).

Tablo 6

Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi

İfadeler	Dağılım	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	χ	ss
Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi								
Nicel veya nitel veriye dayalı bir araştırmada veri toplamak yerine veri uydurarak araştırmayı tamamlamak daha akıllıcadır.	f	49	49	47	30	25	2,67	1,33
	%	25	25	24	15	13		
Araştırma yaparak rapor hazırlamaktansa, önceden hazırlanmış bir raporu düzenleyerek sunmak daha akıllıcadır.	f	89	51	31	21	8	2,04	1,17
	%	45	26	16	11	4		
Öğretim elemanının gerekli özeni göstermediği bilinen durumlarda Internet gibi ortamlardan indirilen araştırma raporları öğrencinin kendisi tarafından hazırlanmış gibi sunulabilir.	f	94	49	27	17	13	2,03	1,24
	%	47	25	14	9	7		
*Ders sorumluları farklı olan bir derste bile, aynı konuda araştırma yapan bir öğrenci bir başka öğrenciye kendi hazırladığı araştırma raporunu vermemelidir.	f	76	68	30	15	11	2,09	1,15
	%	38	34	15	8	6		

**Ters kodlama işlemi yapılan ifadeler*

Tablo 6'ya göre katılımcıların yarısı (%50) "nicel veya nitel veriye dayalı bir araştırmada veri toplamak yerine veri uydurarak araştırmayı tamamlamak daha akıllıcadır" düşüncesine katılmamakla beraber yaklaşık dörtte biri ise katılmaktadır. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçü (%71) "araştırma yaparak rapor hazırlamaktansa, önceden hazırlanmış bir raporu düzenleyerek sunmak daha akıllıcadır" fikrine katılmamakla birlikte dörtte birinden azı ise bu fikre katılmaktadır. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçü (%72) "öğretim elemanının gerekli özeni göstermediği bilinen durumlarda internet gibi ortamlardan indirilen araştırma raporları öğrencinin kendisi tarafından hazırlanmış gibi sunulabilir" düşüncesine katılmamaktayken dörtte birinden azı da bu düşünceye katılmaktadır. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçü (%72) "ders sorumluları farklı olan bir derste bile, aynı konuda araştırma yapan bir öğrenci bir başka öğrenciye kendi hazırladığı araştırma raporunu vermemelidir" düşüncesine katılmakla beraber dörtte birinden azı ise bu düşünceye katılmamaktadır. Katılımcıların ölçeğin "Araştırma yapma ve raporlaştırma sürecinde sahtekârlık eğilimi" alt boyutuna ilişkin ifadelere verdikleri cevaplar genel anlamda değerlendirildiğinde öğrencilerin araştırma yapma ve raporlaştırma sürecinde sahtekârlık eğilimlerinin, "nicel veya nitel veriye dayalı bir araştırmada veri toplamak yerine veri uydurarak araştırmayı tamamlamak daha akıllıcadır" ifadesi haricinde düşük olduğu söylenebilir.

3.2.4.Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

ASEÖ'nün "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7'ye göre "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutuna ilişkin elde edilen veriler doğrultusunda, katılımcıların "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi" ortalamaları (χ= 1,78) çok düşük ve (χ= 2,50) kısmen arasında yer almaktadır (Ayrıca bkz. Tablo 2).

Tablo 7

Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi

İfadeler	Dağılım	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	χ	ss
Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi								
Ödev, proje gibi çalışmalar kaynaklara atıfta bulunmadan da hazırlanabilir.	f	87	56	25	12	20	2,11	1,30
	%	44	28	13	6	10		
Başkalarına ait yazılı metinler, ifadeler değiştirilmek suretiyle ödev, proje gibi çalışmalarda kaynak göstermeden kullanılabilir.	f	74	66	23	24	13	2,18	1,24
	%	37	33	12	12	7		
*Başkalarına ait özgün fikir ve düşünceleri kaynak göstermeden kullanmak fikir hırsızlığıdır.	f	84	36	24	24	36	2,50	1,54
	%	40	18	12	12	18		
Fazla puan alabilmek için ödev, proje gibi çalışmaların raporları çok sayıda kaynaktan yararlanılmış gibi gösterilebilir.	f	116	47	15	10	12	1,78	1,16
	%	58	24	8	5	6		
*Her ne sebeple olursa olsun başkalarına ait özgün fikir ve düşünceler kaynak gösterilerek sunulmalıdır.	f	80	66	26	15	13	2,08	1,19
	%	40	33	13	8	7		
*Başkalarına ait yazılı metinleri, ifadeler değiştirilmek suretiyle ödev, proje gibi çalışmalarda kaynak göstermeden kullanmak etik bir davranış değildir.	f	57	73	35	23	12	2,30	1,17
	%	29	37	18	12	6		

**Ters kodlama işlemi yapılan ifadeler*

Tablo 7 incelendiğinde katılımcıların yaklaşık dörtte üçü (%72), "ödev, proje gibi çalışmalar kaynaklara atıfta bulunmadan da hazırlanabilir" ifadesine katılmamakla beraber dörtte birinden azı ise bu ifadeye katılmaktadır. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçü (%70) "başkalarına ait yazılı metinler, ifadeler değiştirilmek suretiyle ödev, proje gibi çalışmalarda kaynak göstermeden kullanılabilir" düşüncesine katılmamakla birlikte, dörtte birinden azı ise bu düşünceye katılmaktadır. Katılımcıların yarısından biraz fazlası (%58) "başkalarına ait özgün fikir ve düşünceleri kaynak göstermeden kullanmak fikir hırsızlığıdır" düşüncesine katılmakla beraber dörtte birinden biraz fazlası ise bu düşünceye katılmamaktadır. Katılımcıların dörtte üçünden fazlası (%82) "fazla puan alabilmek için ödev, proje gibi çalışmaların raporları çok sayıda kaynaktan yararlanılmış gibi gösterilebilir" ifadesine katılmamakla birlikte çok azı ise bu ifadeye katılmaktadır. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçü (%73) "her ne sebeple olursa olsun başkalarına ait özgün fikir ve düşünceler kaynak gösterilerek sunulmalıdır" ifadesine katılmakla beraber dörtte birinden azı ise bu ifadeye katılmamaktadır. Son olarak katılımcıların yarısından fazlası (%66) "başkalarına ait yazılı metinleri, ifadeler değiştirilmek suretiyle ödev, proje gibi çalışmalarda kaynak göstermeden kullanmak etik bir davranış değildir" düşüncesine katılmaktayken dörtte birinden azı bu düşünceye katılmamaktadır. Katılımcıların ölçeğin "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutuna ilişkin ifadelere verdikleri cevaplar genel anlamda değerlendirildiğinde, "başkalarına ait özgün fikir ve düşünceleri kaynak göstermeden kullanmak fikir hırsızlığıdır" ile

"başkalarına ait yazılı metinleri, ifadeler değiştirilmek suretiyle ödev, proje gibi çalışmalarda kaynak göstermeden kullanmak etik bir davranış değildir" ifadeler haricinde, atıflara yönelik sahtekârlık eğilimlerinin düşük olduğu söylenebilir.

3.3. İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

ASEÖ'nün alt boyutları ile ilgili akademik sahtekârlık eğilim düzeyleri ve bunların sınıflandırılmasına ilişkin bulgular Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8'de görüldüğü gibi katılımcıların ölçeğin alt boyutlarında akademik sahtekârlık eğilimi ortalamaları 1,80-2,59 arasındadır (Ayrıca bkz. Tablo 2). Bu bulgular, katılımcıların akademik sahtekârlık eğilimlerinin "kısmen" olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir.

Tablo 8

Akademik Sahtekârlık Eğiliminin Faktörlere Göre Karşılaştırılması

Faktör	n	χ	ss	Min.	Max.	Akademik Sahtekârlık eğilim Kategorisi
Kopya çekme eğilimi	200	2,013	0,98	5	25	Kısmen
Ödev, proje gibi çalışmalarda sahtekârlık eğilimi	200	2,079	0,78	7	31	Kısmen
Araştırma yapma ve raporlaştırma sürecinde sahtekârlık eğilimi	200	2,205	0,81	4	20	Kısmen
Atıflara yönelik sahtekârlık eğilimi	200	2,156	0,76	6	28	Kısmen

Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Tablo 8'de yer alan bu bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, "Kopya Çekme Eğilimi" ve "Ödev, Proje gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutlarının ortalamalarına göre "Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi" ve "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutlarının ortalamalarının nispeten daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu bulgu katılımcıların araştırma yapma ve raporlama ile atıflara yönelik sahtekârlık yapmaya nispeten daha eğilimli oldukları şeklinde yorumlanabilmektedir.

3.4. Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

BBYB lisans öğrencilerinin akademik sahtekârlık eğilimlerinin cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği çift yönlü MANOVA testi ile analiz edilmiştir. Bağımlı değişkenler için popülasyon kovaryans matrislerinin homojenliği için Box's M ve hata varyanslarının eşitliği için Levene testi kullanılmıştır.

Box's M testi sonucunda anlamlılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için kovaryansların eşitliği sağlanmıştır [F (70, 5583,358) = ,929; p>,05]. Box's M testinin sonuçları Tablo 9'de yer almaktadır.

Tablo 9

Box's M Testi Sonuçları

Box's M	f	df1	df2	p
73,896	,929	70	5583,358	,646

Tablo 10'da yer alan Levene testi sonucunda tüm bağımlı değişkenlerin anlamlılık değeri sırasıyla "Kopya Çekme Eğilimi (p=0,450)", "Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi (p=0,348)", "Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi (p=0,654)" ve "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi (p=0,383)" olmak üzere 0,05'ten büyüktür. Bu sonuçlara göre bağımlı değişkenlerin bağımsız değişken gruplarına göre varyans eşitliği sağlanmıştır (p>,05). Anlamlılığı test etmek için Wilks' Lambda seçilmiştir.

Tablo 10

Levene Testi Sonuçları

	F	df1	df2	p
Kopya Çekme Eğilimi	,929	7	192	,450
Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi	1,127	7	192	,348
Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi	,721	7	192	,654
Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi	1,072	7	192	,383

Tablo 11'da yer alan Multivariate Test Wilks' Lambda sonuçlarına göre cinsiyet bağımsız değişkeni dört bağımlı değişken ("Kopya Çekme Eğilimi", "Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi", "Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi" ve "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi") üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir (p=0,070). Sınıf bağımsız değişkeninin ise dört bağımlı değişken üzerinde anlamlı etkisi vardır (p=0,015). Cinsiyet*sınıf bağımsız değişkenlerinin birlikte etkisine bakıldığında ise Wilks' Lambda değeri (p=0,497), 0,05'ten büyüktür. Dolayısıyla cinsiyet*sınıf etkileşiminin de dört bağımlı değişken üzerinde anlamlı etkisi yoktur.

Tablo 11

Multivariate Test Wilks' Lambda Sonuçları

Çoklu Karşılaştırma	Wilks' Lambda	F	Hipotez df	Hata df	p	η 2
Cinsiyet	,955	2,208	4,000	189,000	,070	,045
Sınıf	,878	2.109	12,000	500,339	**,015***	,043
Cinsiyet*Sınıf	,942	,949	12,000	500,339	,497	,020

*p<0,05

Sınıf bağımsız değişkeninin dört bağımlı değişken üzerindeki varyansların analizi Tablo 12'de verilmiştir. Varyans sonuçlarına göre sınıf bağımsız değişkeninin "Kopya Çekme Eğilimi" (p=0,389), "Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi" (p=0,247) ve "Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi" (p=0,100) üzerinde anlamlı etkisi olmadığı, buna karşın sadece "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi" (p=0,001) üzerinde anlamlı etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 12

Varyans Analizi Sonuçları (Test of Between Subject Effect)

Kaynak	Bağımlı Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	η 2
Sınıf	Kopya Çekme Eğilimi	73,396	3	24,465	1,010	,389	,016
	Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi	119,046	3	39,682	1,392	,247	,021
	Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi	62,572	3	20,857	2,111	,100	,032
	Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi	314,568	3	104,856	5,723	**,001***	,082

*p<0,05

Varyans analiz sonuçlarında sınıf bağımsız değişkenin dört bağımlı değişken üzerinde etkiye sahip olup olmadığı incelenmiş ve anlamlı etki için Post Hoc testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Tukey HSD sonuçlarına göre (bkz. Tablo 13) "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi" bağımlı değişkeni için birinci sınıflarla üçüncü sınıflar arasında (p=0,000) ve birinci sınıflarla dördüncü sınıflar arasında (p=0,003) anlamlı fark vardır. Farkın birinci sınıf düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle birinci sınıflar üçüncü ve dördüncü sınıflara nazaran atıflarda sahtekârlık yapma eğilimine daha fazla sahiptirler. Diğer bulgulara göre birinci sınıflar ile ikinci sınıflar (p=0,143); ikinci sınıflarla üçüncü

(p=,979) ve dördüncü sınıflar (p=1,000); üçüncü sınıflar ile dördüncü sınıflar (p=,957) arasında anlamlı fark yoktur.

Tablo 13

Tukey HSD Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Sınıf	(J) Sınıf	Ortalama Farklılık (I-J)	ss	p	%95 Güven Aralığı	
						Alt sınır	Üst Sınır
Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi	1	2	2,6500	1,23564	,143	-,5524	5,8524
		3	3,1348	,76352	**,000***	1,1561	5,1136
		4	2,7460	,78479	**,003***	,7121	4,7800
	2	1	-2,6500	1,23564	,143	-5,8524	,5524
		3	,4848	1,22435	,979	-2.6883	3,6580
		4	,0960	1,23773	1,000	-3,1117	3,3038
	3	1	-3,1348	,76352	**,000***	-5,1136	-1,1561
		2	-,4848	1,22435	,979	-3,6580	2,6883
		4	-,3888	,76690	,957	-2,3764	1,5988
	4	1	-2,7460	,78479	**,003***	-4,7800	-,7121
		2	-,0960	1,23773	1,000	-3,3038	3,1117
		3	,3888	,76690	,957	-1,5988	2,3764

*p<0,05

4. Tartışma

Araştırmada Atatürk Üniversitesi BBYB lisans öğrencilerinin akademik sahtekârlık ile ilgili bilgi ve farkındalık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda Eminoğlu ve Nartgün (2009) tarafından geliştirilen dört boyutlu (Kopya Çekme Eğilimi, Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi, Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi ve Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi) ASEÖ kullanılmıştır. Birinci araştırma sorusuna ilişkin elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, her bir boyutta birkaç madde hariç katılımcıların sınavlarda kopya çekme; ödev, proje gibi çalışmalarda sahtekârlık yapma; araştırma ve raporlaştırma sürecinde sahtekârlık yapma ve atıflara yönelik sahtekârlık yapma eğilimlerinin düşük olduğu gözlenmiştir. Başka bir ifadeyle katılımcıların akademik sahtekârlık ile ilgili konular hakkında genel olarak bilgilerinin olduğu ve akademik çalışmalarında ve sınavlarda akademik dürüstlük konularına dikkat ettikleri söylenebilir. Diğer taraftan "Araştırma yapma ve raporlaştırma sürecinde sahtekârlık eğilimi" alt boyutunda "nicel veya nitel veriye dayalı bir araştırmada veri toplamak yerine veri uydurarak araştırmayı tamamlamak daha akıllıcadır" ifadesine katılım düzeyleri yüksek çıkmıştır (Bkz. Tablo 6). Bu sonuç lisans düzeyindeki öğrencilerin henüz kapsamlı nicel ve nitel araştırma yapmamalarından, veri uydurma konusunda yeterli bilgiye sahip olmamalarından kaynaklanıyor olabilir. Bir diğer ilgi çekici sonuç da katılımcıların "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutunda, katılımcıların yarısından fazlası başkalarına ait özgün fikir ve düşünceleri kaynak göstermeden kullanmayı fikir hırsızlığı olarak görmemiştir (Bkz. Tablo 7). Bununla birlikte bir kısım katılımcı da başkalarına ait yazılı metinleri, ifadeler değiştirilmek suretiyle ödev, proje gibi çalışmalarda kaynak göstermeden kullanmanın etik dışı bir davranış olduğunu düşünmemektedir (Bkz. Tablo 7). İntihal ile ilgili bu sonuçlar, intihal ile ilgili alan yazındaki çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Çakmak, 2015; Grgić, 2017; Ünal ve Özenç Uçak, 2017; Çakmak ve Baysen, 2017; Okeji vd., 2020; Çakmak ve Baysen, 2022; Nwadibe ve Anaehobi, 2023). Başka bir ifadeyle öğrencilerin akademik yazma konusunda deneyimsiz ve intihalin ne olduğu konusunda bilgilerinin yetersiz olduğu söylenebilir. Birinci araştırma sorusuna ilişkin elde edilen bu sonuçlar ayrıca, Tayfun vd. (2020) ve Özden vd.'nin (2015) çalışmalarında lisans öğrencilerinden elde ettikleri sonuçlarla kopya çekme eğilimleri dışında benzerlik göstermektedir. Bu iki çalışmada da katılımcıların kopya çekme eğilimleri diğer alt boyutlara göre yüksek çıkmıştır.

İkinci araştırma sorusuna ilişkin elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, yapılan istatistiksel analizler sonucunda, ASEÖ'nün dört faktörü için de öğrencilerin akademik sahtekârlık eğilim düzeyleri kısmen çıkmıştır (Bkz. Tablo 8). Bu araştırmanın sonuçlarına benzer şekilde, Boyacı vd.'nin (2017) çalışmasında da ASEÖ alt boyutlarında faktör değişkenine göre elde edilen bulgularda da kısmen

düzeyinde sonuçlara ulaşılmıştır. Bununla beraber "Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi" ve "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutlarının ortalamalarının diğer iki boyuta göre nispeten daha yüksek olduğu söylenebilir (Bkz. Tablo 8). Bu sonuç, çalışmanın birinci araştırma sorusuna ilişkin elde edilen madde bazlı analizlerin sonuçlarını destekler niteliktedir. Başka bir ifadeyle bu sonuç katılımcıların, araştırma yapma ve raporlaştırma sürecine ve atıflara yönelik sahtekârlık yapmaya nispeten daha eğilimli oldukları şeklinde yorumlanabilir. Bu araştırmanın sonuçlarından farklı olarak Boyacı vd.'nin (2017) çalışmasında, öğretmen adaylarının "Kopya Çekme Eğilimi" alt boyutundan elde edilen ortalamalar "Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi", "Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi" ve "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutlarından daha yüksek çıkmıştır. Bununla beraber Tayfun vd.'nin (2020) de çalışmalarında, "Kopya Çekme Eğilimi" ve "Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Süresinde Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutları ortalamaları "orta" düzeyde iken, "Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi" ve "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutlarında kısmen düzeyindedir. Bu ortalamalar, çalışmaya katılım gösteren öğrencilerin "Kopya Çekme Eğilimi" alt boyutuna ilişkin ortalamalarının, "Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi", "Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Süresinde Sahtekârlık Eğilimi" ve "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutlarına ilişkin ortalamalarına göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Üçüncü araştırma sorusu çerçevesinde cinsiyet bağımsız değişkenine ilişkin elde edilen sonuçlara göre, ASEÖ'nün dört alt boyutunda (bağımlı değişkenler) kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı fark tespit edilmemiştir. Benzer şekilde cinsiyet*sınıf etkileşiminin de birlikte dört bağımlı değişken üzerinde anlamlı etkisi olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar cinsiyetin, katılımcıların akademik sahtekârlık eğilimleri üzerinde etkisinin olmadığını göstermektedir (Bkz. Tablo 10). Bu sonuca benzer olarak, Küçüktepe (2011) çalışmasında cinsiyet değişenine göre akademik sahtekârlık oranlarında anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Aynı şekilde Athanasou ve Olasehinde de (2002) çalışmalarında erkek ve kadın öğrencilerin akademik sahtekârlık yapma oranlarında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Bununla birlikte Hodges (2017) çalışmasında, öğrencilerin akademik sahtekârlığa ilişkin tutumlarını ve algılarını incelemiş ve erkek öğrenciler ile kadın öğrenciler arasında birbirine yakın sonuçlar elde etmiş ve akademik sahtekârlığa ilişkin erkek ve kadın katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir.

Bu araştırma sorusuna ilişkin elde edilen bulgulardan farklı olarak, Boyacı vd.'nin (2017) çalışmasında tüm alt boyutlarda kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre akademik sahtekârlık eğilimlerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Taşgın vd.'nin (2019) çalışmasında da "Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi" alt boyutunda erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarına göre sahtekârlık eğilimleri daha yüksek çıkmıştır. Benzer şekilde başka çalışmalarda da erkek öğretmen adaylarının akademik sahtekârlık eğilim düzeyleri kadın öğretmen adaylarına göre daha yüksek çıkmıştır (Küçüktepe ve Küçüktepe, 2012; Kadı vd., 2016). Zhang vd.'nin (2018) çalışmasından elde edilen bulgularda da kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre akademik sahtekârlık yapma oranlarının önemli ölçüde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Orhan ve Günay'ın (2014) ve Ersoy ve Özden'in (2011) çalışmalarının cinsiyete göre değerlendirilmesinde, erkek öğrencilerin internet tabanlı akademik sahtekârlık yapma eğilimleri kadın öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır. Bununla beraber Orhan ve Günay'ın (2014) çalışmasında, erkeklerin kadınlara göre akademik sahtekârlık yapmaya daha eğilimli olmasının sebebi kadınların erkeklere göre, sosyalleşmeye daha çok önem vermesinden dolayı kurallara uyma konusunda daha dikkatli ve hassas davranmaları şeklinde açıklanmıştır. Ersoy ve Özden (2011) de bu durumun sebebini, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek etik standartlara sahip olması veya kadın öğrencilerin daha az risk almaları şeklinde değerlendirmiştir.

Üçüncü araştırma sorusu çerçevesinde ortaya çıkan bir diğer sonuç da sınıf düzeyi değişkeni ile ilgilidir. Bu doğrultuda sınıf bağımsız değişkeninin dört bağımlı değişken üzerinde anlamlı etkisi olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 12, Tablo 13). Bununla beraber yapılan istatistiksel analizler sonucunda sınıf bağımsız değişkeninin sadece "Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi" üzerinde anlamlı etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bkz. Tablo 12). Bu sonuca göre, ''Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi'' boyutuna ilişkin birinci sınıfların üçüncü ve dördüncü sınıflara göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Farkın birinci sınıf düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan birinci sınıflar ile

ikinci sınıflar, ikinci sınıflarla üçüncü ve dördüncü sınıflar; üçüncü sınıflar ile dördüncü sınıflar arasında anlamlı fark tespit edilmemiştir (Bkz. Tablo 13). Bu sonuç, birinci sınıf öğrencilerinin ders müfredatı kapsamında henüz akademik dürüstlük ve bilimsel etik konuları ile ilgili bir ders almamış olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Bu sonuca göre birinci sınıfların, özellikle atıflar konusunda daha fazla rehberliğe ve eğitime ihtiyaçları olduğu söylenebilir. Bununla birlikte bu sonuç üniversitelerde akademik etik ve dürüstlük konularında özellikle yeni başlayan öğrencilere yönelik eğitim programlarının önemini de vurgulamaktadır. Bu sonuçlara benzer bir şekilde Özenç Uçak ve Ünal (2015) da çalışmalarında öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça atıf verme ve intihal yapma konularında sahtekârlık eğilimlerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte Orhan ve Günay (2014) da çalışmalarında akademik sahtekârlık eğilimi bağlamında öğrencilerin sınıf düzeylerine göre değerlendirilmesi sonucunda 1. sınıf öğrencilerinin 3. sınıf öğrencilerine göre internet tabanlı akademik usulsüzlük yapma eğilimlerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Bu araştırmanın sonuçlarından farklı olarak ise, Boyacı vd. (2017) çalışmalarında, sınıf öğretmeni adaylarının sınıf düzeylerine göre ‘‘Kopya Çekme Eğilimi’’, ‘‘Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi’’ ve ‘‘Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi’’ alt boyutlarına ilişkin anlamlı farklılık olmadığı, ancak ‘‘Ödev, Proje Gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi’’ alt boyutunda 4. sınıf öğrencilerinin ödev, proje gibi çalışmalarda sahtekârlık eğilimlerinin 2. ve 3. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Tayfun vd.’nin (2020) çalışmasında ise, üniversite öğrencilerinin akademik sahtekârlık eğilimlerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Benzer şekilde Hodges (2017) de çalışmasında akademik sahtekârlığa ilişkin 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varmıştır.

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların akademik sahtekârlık eğilimlerinin “kısmen” düzeyinde olduğu tespit edilmiş ve çalışmaya katılan öğrencilerden elde edilen veriler doğrultusunda, katılımcıların kopya çekme eğiliminin diğer eğilim türlerine göre daha az olduğu bununla beraber araştırma yapma ve raporlaştırmaya ve atıflara yönelik sahtekârlık yapmaya nispeten daha eğilimli oldukları görülmüştür. Bu sonuca göre Atatürk Üniversitesi BBYB lisans öğrencilerinin araştırma yapma, kaynakça oluşturma, atıf gösterme ve metin içi gönderme yapma gibi temel akademik bilgilerde bazı eksiklikleri olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, cinsiyet bağımsız değişkeni dört bağımlı değişken üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Bu sonuçlar, akademik sahtekârlık yapmanın cinsiyet değişkeni ile bağlantılı olmayabileceğini göstermektedir. Cinsiyet*sınıf bağımsız değişkenlerinin birlikte etkisine bakıldığında ise, cinsiyet*sınıf etkileşiminin de birlikte dört bağımlı değişken üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı görülmektedir. Ancak sınıf bağımsız değişkeninin dört bağımlı değişken üzerinde anlamlı etkisi vardır. Bu anlamlılık birinci sınıfların üçüncü ve dördüncü sınıflara göre atıflarda sahtekârlık yapma eğilimine daha fazla sahip olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan birinci sınıflar ile ikinci sınıflar, ikinci sınıflarla üçüncü ve dördüncü sınıflar; üçüncü sınıflar ile dördüncü sınıflar arasında anlamlı fark tespit edilmemiştir. Bu sonuçlara göre, akademik sahtekârlık konusunda sınıf düzeylerinin önemli etkileri olduğu görülmektedir. Birinci sınıf öğrencilerinin özellikle atıflara yönelik ihlale daha eğilimli olması, bu konularda farkındalığı arttırmaya yönelik çeşitli uygulamalı ve teorik eğitim ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Elde edilen bulgular ve sonuçlar neticesinde akademik sahtekârlığın tespit edilmesi kadar önlenmesinin de önemli olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlara göre getirilecek çözüm önerileri ise şu şekilde sıralanabilir:

- Akademik dürüstlük, etik ilke ve kurallar, akademik sahtekârlık türleri gibi konularda bölüm derslerinin içerikleri ya da ders işleme yöntemlerinin geliştirilmesi veya güncellenmesi (kendilerinin ve sınıf arkadaşlarının eksiklerini, hatalarını görebilmeleri için grup çalışmaları yapılması gibi yöntemlerle vb.) ve öğrencilere akademik sahtekârlık konulu konferans vb. etkinlikler düzenlenmesi önerilir.
- Sınıf düzeylerinde elde edilen sonuçlara göre, birinci sınıf düzeyindeki öğrencilere üniversitenin ilk yıllarında akademik etik, akademik dürüstlük ve atıf gibi konularda temel bilgilerin öğretilmesi için öğrencilere rehberlik edilmesi ve eğitimler verilmesi önerilir.
- Bununla beraber ilgili alan yazına ve araştırma sonuçlarına bakıldığında, akademik sahtekârlığın önlenmesi için eğitimlerle farkındalığın arttırılmak istenmesinin yanında, caydırıcı cezalar

getirilmesi ve bu cezaların hiçbir ayrım gözetmeksizin eşit ve adil bir şekilde uygulanması da önemli görülmektedir.

- Bu çalışma Atatürk Üniversitesi BBYB lisans öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Gelecekteki çalışmalarda lisansüstü öğrencilerinin de akademik sahtekârlık eğilimleri incelenebilir. Lisans ve lisansüstü öğrenciler arasında karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir. Bununla birlikte araştırma Türkiye'deki diğer BBYB lisans ve lisansüstü öğrencilerine yönelik araştırmalarla genişletilebilir.
- Çalışmada nicel yöntem kullanılmış ve veriler ASEÖ'den elde edilmiştir. Çalışma nitel yöntemler kullanılarak derinleştirilebilir. Çalışmada cinsiyet ve sınıf düzeyleri değişkenleri tercih edilmiştir. Gelecekte yapılması olası çalışmalarda daha fazla değişken (bölüm, not ortalaması, anne ve babaların eğitim düzeyleri vb.) kullanılarak veri analizi yapılabilir, daha kapsamlı sonuçlar elde edilerek alan yazına katkı sağlanabilir.

Sonuç olarak, Atatürk Üniversitesi BBYB lisans öğrencilerinin akademik sahtekârlık konularında kısmen bilgi sahibi oldukları söylenebilir. Diğer taraftan özellikle araştırma ve raporlama süreçlerinde ve bu süreçte atıf yapma ve kaynak gösterme ile ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu ve desteklenmeye ihtiyaçları olduğu görülmektedir. Ancak bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, gerekli eğitimlerin verilmesinin ve caydırıcı önlemlerin alınıp adaletli bir şekilde uygulanmasının akademik sahtekârlık konusunda farkındalık geliştirilmesini ve bilincin arttırılmasını sağlayarak akademik sahtekârlığın önüne geçilebilmesi ve bilimin ilerlemesi açısından olumlu gelişmeler sağlayacağını göstermektedir. Bununla birlikte bu çalışmanın sonuçlarının BBY alanındaki akademisyenlere, bilgi uzmanlarına ve araştırmacılara katkı sunması beklenmektedir.

Etik Standartlar ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul izni, Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurul Başkanlığından 29.09.2022 tarihli ve E.88656144-000-2200299343 sayılı, oturum sayısı 18 ve 265 sayılı kararıyla alınmıştır.

Yazar Katkı Beyanı: Yazarlar literatür taraması ve yazma süreçlerinin Tuğba Koçer tarafından, denetleme sürecinin Nermin Çakmak tarafından gerçekleştirildiğini, diğer süreçlerde ise eşit oranda katkıda bulunduklarını beyan ederler.

Finansal Destek: "Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Lisans Öğrencilerinin Akademik Sahtekârlık Eğilimleri: Atatürk Üniversitesi Örneği" başlıklı yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince "Lisansüstü Tez Projeleri (LÜTP)/Yüksek Lisans Tez Projesi (YLTP)" kapsamında desteklenmiştir. Proje kodu, SYL-2023-11958 ve proje numarası, 11958'dir.

Kaynakça

Ababneh, K. I., Ahmed, K. ve Dedousis, E. (2022). Predictors of Cheating in Online Exams Among Business Students During The Covid Pandemic: Testing The Theory of Planned Behavior. *The International Journal of Management Education*, *20*(3), 1-15. https://doi.org/10.1016/j.ijme.2022.100713

Akpınar Dellal, N., Yönet, H. ve Akın, E. B. (2017). Üniversite Kimliği ve Akademik Sahtekârlık: Yabancı Dil Öğretmen Adaylarının Akademik Sahtekârlığa İlişkin Tutumları. N. Akpınar Dellal ve M. V. Coşkun (Ed.), *Bilimde Etik ve Demokratik Eğitim (Ethics in science and democratic education)* içinde (ss. 79–94). Lambert Academic Publishing. https://www.researchgate.net/publication/360916232_Universite_Kimligi_ve_Akademik_Sahtekarlik_Yabanci_Dil_Ogretmen_Adaylarinin_Akademik_Sahtekarliga_Iliskin_Tutumlari_University_Identity_and_Academic_Dishonesty_Attitudes_of_Foreign_Language_Teacher_Ca

Apaydın, F. ve Çelik, S. K. (Ed.) (2021). *Akademik Etik İhlalleri: Yaşanmış Vakalar I.* Nobel Yayıncılık.

Arab, Ş. ve Orfan, S. N. (2023). Perceptions of Afghan EFL Undergraduate Students About Exam Cheating. *Cogent Arts & Humanities, 10*(1), 1-11. https://doi.org/10.1080/23311983.2023.2215564

Athanasou, J. A. ve Olasehinde, O. (2002). Male and Female Differences in Self-Report Cheating. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, *8*(1), 5. https://doi.org/10.7275/b4te-5z13

Aydın, S. ve Güllü, M. (2021). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Kopya Çekmeye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması, *International Sport Sciences Student Studies Journal, 3*(2), 1-9. https://dergipark.org.tr/en/pub/i4s/issue/67772/1039339.

Barutçu Yıldırım, F. ve Eret Orhan, E. (2018). Yükseköğretimde Akademik Dürüstlüğe İlişkin Öğrenci Görüşleri, Deneyimleri ve Önerileri: Bir Olgu Bilim Araştırması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 8*(1), 202-210. https://dergipark.org.tr/en/pub/higheredusci/issue/61495/918309

Boyacı, Ş. D. B., Babadağ, G. ve Güner, M. (2017). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sahip Oldukları Temel Değerler ile Akademik Sahtekârlık Eğilimlerinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(*4), 1762-1793. https://doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.32772-363965

Choi, E. P. H., Lee, J. J., Ho, M. H., Kwok, J. Y. Y. ve Lok, K. Y. W. (2023). Chatting or Cheating? The İmpacts of Chatgpt and Other Artificial Intelligence Language Models on Nurse Education. *Nurse Education Today*, *125.* https://doi.org/10.1016/j.nedt.2023.105796

Clinciu, A. I., Cazan, A. M. ve Ives, B. (2021). Academic Dishonesty and Academic Adjustment Among The Students at University Level: An Exploratory Study. *Sage Open*, *11*(2), 1-9. https://doi.org/10.1177/215824402110218

Çakmak, N. (2015). Lisans Öğrencilerinin İntihal İle İlgili Kavram Yanılgıları. *Türk Kütüphaneciliği, 29(*2), 212-240. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/807867

Çakmak, N. ve Baysen, E. (2017). Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Bilgi Arama Süreci Deneyimleri: Kavram Yanılgıları. *Türk Kütüphaneciliği*, *31*(3), 305-333. Doi: 10.24146/tkd.2017.17

Çakmak, N. ve Baysen, E. (2022). Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin İntihal İle İlgili Bilgileri Ve Uygulamalarındaki Gelişim. *Türk Kütüphaneciliği*, *36*(2), 248-283. https://doi.org/10.24146/tk.1083441

Çelik, T. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Kopya Çekme Eğilimlerinin İncelenmesi. *Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi Dergisi (MREFD), 2*(2), 97-120. https://dergipark.org.tr/en/pub/mrefdergi/issue/55983/697130

Daty, T. K. (2021). *Cheating From a Distance: An Examination of Academic Dishonesty Among University Students* (Yayınlanmamış doktora tezi). University of New Hawen.

Eaton, S. E. (2021). *Plagiarism in Higher Education: Tackling Tough Topics in Academic Integrity.* Libraries Unlimited

Eaton, S. E. ve Hughes, J. C. (Ed.) (2022). *Academic Integrity in Canada: An Enduring and Essential Challenge.* Springer Nature.

Edgren, S. ve Walters, S. (2006). Distance Learning Exchange: Academic Dishonesty in The 21st Century. *The Journal of Continuing Higher Education*, *54*(2), 56-59. https://doi.org/10.1080/07377366.2006.10400101

Elsalem, L., Al-Azzam, N., Jum'ah, A. A. ve Obeidat, N. (2021). Remote e-Exams During Covid-19 Pandemic: A Cross-Sectional Study of Students' Preferences and Academic Dishonesty in Faculties of Medical Sciences. *Annals of Medicine and Surgery*, *62*, 326-333. https://doi.org/10.1016/j.amsu.2021.01.054

Eminoğlu, E. (2008). *Üniversite Öğrencilerinin Akademik Sahtekârlık Eğilimlerinin Ölçülmesine Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

Eminoğlu, E. ve Nartgün, Z. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Akademik Sahtekârlık Eğilimlerinin Ölçülmesine Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, *6*(1), 215-240. http://www.insanbilimleri.com

Ersoy, A. ve Özden M. (2011). Öğretmen Adaylarının Ödevlerinde İnternetten İntihal Yapmalarında Öğretim Elemanının Rolüne İlişkin Görüşleri. *İlköğretim Online, 10*(2), 608-619. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/90665

Field, A., Miles, J. ve Field, Z. (2012). *Discovering Statistics Using R*. Sage.

Grgić, I. H. (2017). LIS Students And Plagiarism in The Networked Environment. *40th International Convention on Information and Communication Technology, Electronics and Microelectronics (MIPRO)* içinde (ss. 842-847). Doi: 10.23919/MIPRO.2017.7973538

Gümüşgül, O., Üstün, Ü. D., Işık, U. ve Demirel, D. H. (2013). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Akademik Sahtekârlık Eğilim Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, 11*(2). 131-138. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/601126

Hodges, S. K. (2017). *Academic Dishonesty İn Higher Education: Perceptions And Opinions Of Undergraduates* (Yayınlanmamış doktora tezi). East Tennessee State University. https://dc.etsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4726&context=etd

Hodgkinson, T., Curtis, H., MacAlister, D. ve Farrell, G. (2016) Student Academic Dishonesty: The Potential for Situational Prevention. *Journal of Criminal Justice Education, 27*(1), 1-18. https://doi.org/10.1080/10511253.2015.1064982

Jenkins, B. D., Golding, J. M., Le Grand, A. M., Levi, M. M. ve Pals, A. M. (2023). When Opportunity Knocks: College Students' Cheating Amid The COVID-19 Pandemic. *Teaching of Psychology*, *50*(4), 407-419. https://doi.org/10.1177/00986283211059067

Kadı, A., Beytekin, O. F. ve Arslan H. (2016). Academic Dishonesty Tendencies And Values of Teacher Candidates. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 6*(3), 398-403. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1711645

Kansu, E. ve Ruacan, Ş. (2002). Bilimsel Yanıltmanın Günümüzdeki Durumu: Türleri, Nedenleri, Önlenmesi ve Cezalandırılması. *Türk Kardiyoloji Derneği Arşivi, 30*(12), 763-767. https://jag.journalagent.com/tkd/pdfs/TKDA_30_12_763_767.pdf

Kıral, B. ve Saracaloğlu, S. (2018). Akademik Sahtekârlık Eğilimi İle Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Arasındaki İlişki. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 15*(1), 323-359. http://dx.doi.org/10.23891/efdyyu.2018.71

Kline, P. (2000). *The Handbook of Psychological Testing* (2. bs.). Routledge.

Kokkinos, C. M., Antoniadou, N. ve Voulgaridou, I. (2024). Academic Dishonesty Among Greek University Students From Different Disciplines: A Latent Profile Analysis Of Cheating Perceptions And Academic Self-Handicapping, *Ethics & Behavior, 34*(5), 327-341. https://doi.org/10.1080/10508422.2023.2216816

Küçüktepe, S. E. (2011). Evaluation of Tendency Towards Academic Dishonesty Levels of Psychological Counseling and Guidance Undergraduate Students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *15*, 2722-2727. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.04.177

Küçüktepe, S. E. ve Küçüktepe, C. (2012). Tarih Öğretmeni Adaylarının Kopya Çekme Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 17*(1), 115-125. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/93149

Levent, A. F. (Ed.) (2020). *Yükseköğretimde Etik.* Nobel Akademik Yayıncılık.

Mansoor, F., Ameen, K. ve Arshad, A. (2024). An Exploratory Study of University Librarians' Perceptions on Causes and Deterrents of Plagiarism: A Pakistani Perspective. *Global Knowledge, Memory and Communication*, *73*(4/5), 634-649. https://doi.org/10.1108/GKMC-04-2022-0074

Marshall, L. L. ve Varnon, A. V. (2017). Attack on Academic Dishonesty: What "lies" ahead? *Journal of academic Administration in Higher Education*, *13*(2), 31-40. https://eric.ed.gov/?id=EJ1155887.

Marques, T., Reis, N. ve Gomes, J. (2019). A bibliometric Study on Academic Dishonesty Research. *J. Acad Ethics, 17*, 169-191. https://doi.org/10.1007/s10805-019-093282

Morris, E. (t. y.). *Sampling From Small Populations*. uregina.ca/~morrisev/Sociology/Sampling%20from%20small%20populations.htm#:~:text=For%20very%20small%20populations%20(50,a%20proportion%20is%201%2FN

Mukasa, J., Stokes, L. ve Mukona, D. M. (2023). Academic Dishonesty by Students of Bioethics at A Tertiary Institution in Australia: An Exploratory Study. *International Journal for Educational Integrity*, *19*(3), 1-15. https://doi.org/10.1007/s40979-023-00124-5

Nazir, M. S. ve Aslam, M. S. (2010). Academic Dishonesty and Perceptions of Pakistani Students. *International Journal of Educational Management*, *24*(7), 655-668. https://doi.org/10.1108/09513541011080020

Nguyen, H. M. ve Goto, D. (2024). Unmasking Academic Cheating Behavior in The Artificial Intelligence Era: Evidence From Vietnamese Undergraduates. *Education and Information Technologies*, 1-27. https://doi.org/10.1007/s10639-024-12495-4

Nwadibe, C. M. ve Anaehobi, E. S. (2023). Attitude of Library and Information Science Undergraduates Towards Plagiarism in Federal Universities in South-East Nigeria. *African Journal of Educational Management, Teaching and Entrepreneurship Studies*, *9*(3), 64–75. https://www.ajemates.org/index.php/ajemates/article/view/302

Okeji, C. C., Ilika, O. M. ve Baro, E. E. (2020). Assessment of Information Literacy Skills: A Survey of Final Year Undergraduates of Library and Information Science in Nigerian Universities. *Global Knowledge, Memory and Communication, 69*(6/7), 521-535. https://doi.org/10.1108/GKMC-10-2019-0130

Orhan, F. ve Günay, A. (2014). Üniversite Öğrencilerinin İnternet Tabanlı Akademik Usulsüzlük Nedenlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi, 15*(1), 176-190.https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/57173

Ömür, Y. E., Aydın, R. ve Argon, T. (2014). Öğretmen Adaylarının Olumsuz Değerlendirilme Korkuları İle Akademik Sahtekârlık. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, 5*(9), 131-149.

Özden, M., Özden, D. Ö. ve Biçer, B. (2015). Akademik Usulsüzlük: Öğretmen Adaylarının Görüşleri ve Deneyimleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *11*(2), 505-525. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/161127

Özenç Uçak, N. ve Ünal, Y. (2015). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Akademik Sahtekârlık ve İntihal Konusundaki Görüşleri. http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/11765/32.pdf?sequ

Schmelkin, L. P.,Gilbert, K. A. ve Silva, R. (2010). Multidimensional Scaling of High School Students' Perceptions of Academic Dishonesty. *The High school Journal*, *93*(4), 156-165. https://muse.jhu.edu/pub/12/article/396540/summary

Şentürk, S. (2020). Akademik Sahtekârlık ve İntihal Üzerine Bir Araştırma: Türkiye'deki Mevcut Durum. *ISophos: Uluslararası Bilişim, Teknoloji ve Felsefe Dergisi, 3*(5), 1-14. https://www.isophos.org/is-cont/uploads/pdf/05/akademik-sahtekarlik-ve-intihal-uzerine-bir-arastirma-turkiyedeki-mevcut-durum.pdf

Taşgın, A., Kıncal, R. Y., Küçükoğlu, A. ve Ozan, C. (2019). Öğretmen Adaylarının Kopya Çekmeye İlişkin Tutumları İle Akademik Sahtekârlık Eğilimleri Arasındaki İlişki. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, *9*(2), 608-639. https://doi.org/10.18039/ajesi.578163

Tauginienė, L, Gaižauskaitė, I, Glendinning, I, Kravjar, J, Ojsteršek, M, Ribeiro, L, … S, Foltýnek, T. (2018). Glossary for Academic Integrity [Akademik Dürüstlük Sözlüğü]. ENAI Report 3G [online] (gözden geçirilmiş versiyon, S. Razı vd., Çev.). https://www.academicintegrity.eu/wp/wp-content/uploads/2023/02/TR-Translated_Glossary-15.02.2023.pdf

Tayfun A., Aysen, E. ve Silik, C. E. (2020). Akademik Sahtekârlık İle İlgili Öğrenci Eğilimlerinin Belirlenmesi: Turizm Fakültesi Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 8(*4), 2621-2638. https://doi.org/10.21325/jotags.2020.730

Toker Gökçe, A. (2018). Tarama Araştırma Yöntemi. Beycioğlu, K., Özer, N. ve Kondakçı, Y. (Ed.), *Eğitim Yönetiminde Araştırma* içinde (ss. 239-268). Pegem Akademi Yayıncılık.

Topçu, K. ve Gürer, H. H. (2019). Üniversite Öğrencilerinin İntihal Algısı. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi, 61*, 83-91. Doi: 10.26650/MED.2019588702

Türk Dil Kurumu. (t. y.). *Güncel Türkçe Sözlük* içinde. 15.12.2022 tarihinde https://sozluk.gov.tr/ adresinden erişildi.

Türkan, A., Türk, N. ve Özdemir, M. (2023). Öğretmen Adaylarının Kopya Çekme Davranışına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25*, 105-122. https://doi.org/10.29029/busbed.1123180

Uzun E., Karakuş T., Kurşun E. ve Karaaslan H. (2007). Öğrenci Gözüyle Aşırma (İntihal): Neden ve Çözüm Önerileri. *9. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri* içinde (ss. 191-196). Dumlupınar Üniversitesi.

Ünal, Y. ve Özenç Uçak, N. (2017). Farklı Eğitim ve Kültürlerdeki Üniversite Öğrencilerinin İntihale İlişkin Görüş ve Davranışları. *Edebiyat Fakültesi Dergisi, 34*(1), 177-194. https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/263/makaleler/34/1/arastirmax-farkli-egitim-kulturlerdeki-universite-ogrencilerinin-intihale-iliskin-gorus-davranislari.pdf

Whitley, B. E. ve Keith-Spiegel, P. (2012). *Academic Dishonesty: An Educator's Guide.* Psychology Press.

Yurdugül, H. (2008). Minimum Sample Size For Cronbach's Coefficient Alpha: A Monte-Carlo Study. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *35*(35), 1-9. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/87597

Zhang, Y. (2024). Academic Cheating as Planned Behavior: The Efects of Perceived Behavioral Control and Individualism-Collectivism Orientations, *Higher Education*, 87, 567-590. https://doi.org/10.1007/s10734-023-01024-w

Zhang, Y., Yin, H. ve Zheng, L. (2018). Investigating Academic Dishonesty Among Chinese Undergraduate Students: Does Gender Matter? *Assessment & Evaluation in Higher Education, 43*(5), 812-826. https://doi.org/10.1080/02602938.2017.1411467